ULUSAL İNSAN HAKLARI KURUMLARI KÜRESEL AĞI (GANHRI)

Akreditasyon Alt Komitesi'nin Genel Yorumları

GLOBAL ALLIANCE OF NATIONAL HUMAN RIGHTS INSTITUTIONS (GANHRI)

General Observations of the Sub-Committee on Accreditation

(**Çeviri:** Mehmet Alp DİDİNMEZ)

ÇEVİRİ NO: 008

YAYIN NO: 010

* İngilizce'den Türkçe'ye yapılmış resmi olmayan çeviridir. İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Derneği (İHUD) çevirilerin doğruluğu veya geçerliliği konusunda herhangi bir sorumluluk üstlenmez. Bu çeviri, çeviri sahibinin adıyla beraber olması koşulu ile İHUD'a atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

[GANHRI Bürosu tarafından 21 Şubat 2018 tarihinde Cenevre'de gerçekleştirilen toplantıda kabul edilmiştir]

ULUSAL İNSAN HAKLARI KURUMLARI KÜRESEL AĞI (GANHRI)

Akreditasyon Alt Komitesi'nin (SCA) Genel Yorumları

---

1. Dünya İnsan Hakları Konferansı ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen "Ulusal Kurumların Statüsüne İlişkin İlkeler" (Paris Prensipleri), Ulusal İnsan Hakları Kurumları (UİHK)'nın kurulması için uluslararası asgari standartlardır. İlkeler, temel yerel insan hakları mekanizmasının statüsü, yapısı, yetkileri, kompozisyonu, görevleri ve çalışma yöntemleri hakkında geniş bir normatif çerçeve sağlamaktadır.

2. UİHK'lar, ulusal düzeyde insan haklarının geliştirilmesi ve korunması özel amacıyla devletler tarafından kurulmaktadır ve devletlerin uluslararası insan hakları yükümlülükleri ile yerelde insan haklarından fiilen yararlanma arasındaki uygulama boşluğunu dolduran en önemli araçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Paris Prensipleri doğrultusunda UİHK'ların kurulması ve güçlendirilmesi, devletlerin uluslararası insan hakları taahhütleri arasındadır. Bu nedenle de Paris Prensipleri'ne uygun bir UİHK'nın kurulması Devletin sorumluluğundadır.

3. Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı (GANHRI), temel bir görev olarak UİHK'ların Paris Prensipleri'ne uygun olarak kurulmasını ve güçlendirilmesini teşvik eder ve İlkeleri GANHRI üyeliğinin belirlenmesinde kriter olarak kullanır. GANHRI Akreditasyon Alt Komitesi (SCA), Paris Prensipleri'ne kurumsal uyumu değerlendirme konusunda görevlendirilmiştir.

4. Akreditasyon Alt Komitesi (SCA), 2006 yılından beri, GANHRI'ye akreditasyon süreci vasıtasıyla edindiği bilgileri, İlkeler'in içeriğine ve kapsamına anlam vermek için önemli bir içtihat organı geliştirmek için kullanmaktadır. SCA Usul Kuralları'nın 2.2. bölümü Paris Prensipleri'nin uygulanmasına ilişkin ortak ve önemli yorumlayıcı konularda SCA'ya 'Genel Yorumlar' geliştirme yetkisi vermektedir.

5. SCA, derin deneyimi ve kılavuz ilkelere ilişkin kapsamlı çalışmasıyla, standartlarını ifade etmek ve bunların uygulanmasını ve başvurularda tutarlı bir yaklaşımı sağlamak için gerekli rehberliği sunmada iyi bir konuma sahiptir. SCA, çeşitli kurumsal modeller ve siyasi sistemler de dahil olmak üzere çok çeşitli koşullarda faaliyet gösteren UİHK'ların karşılaştığı sorunlara ilişkin bir anlayışa sahiptir. Bunun sonucunda, uygulamada Paris Prensipleri'ne uyum konusunda açık örnekler geliştirmiştir.

6. Genel Yorumlar, GANHRI'ye akreditasyon, yeniden akreditasyon veya özel inceleme için yapılan başvuruların incelenmesi üzerine SCA'nın UİHK'lara vermiş

olduğu tavsiyelere atıfta bulunmaktadır. Paris Prensipleri'nin yorumlama araçları olarak Genel Yorumlar şu amaçlarla kullanılabilir:

a) Kurumların, kendi işlemlerini ve mekanizmalarını Paris Prensipleri'ne uygun bir şekilde geliştirmesini sağlamak için onlara yol göstermek;

b) Hükümetleri, bir kurumun Genel Yorumlarda belirtilen standartlara uygunluğu ile ilgili sorunları ele almaya veya çözmeye ikna etmek;

c) Akreditasyon başvurularının, yeniden akreditasyon başvurularının veya diğer incelemelerin kararlaştırılmasında SCA'ya kılavuzluk etmek:

i. Bir UİHK Genel Yorumlarda belirtilen standartların önemli ölçüde gerisinde kalmışsa, kurumun Paris Prensipleri'ne uygun olmadığını tespit etmek SCA için açık olacaktır.

ii. SCA, UİHK'nın Genel Yorumlardan herhangi birine uymadığı konusunda endişelerini ifade etmişse, kurumun ilerideki başvurularında bu endişeleri gidermek için ne gibi adımlar attığını değerlendirebilir. Geçmiş Genel Yorumlarda belirtilen [sorunların] giderilmesi için gösterilen çabalara ilişkin SCA'ya kanıt sunulmadıysa veya neden hiçbir çaba sarf edilmediğine dair makul bir açıklama yapılmadıysa, SCA için böylesi bir ilerleme eksikliğini Paris Prensipleri'ne aykırı olarak yorumlamak açık olacaktır.

7. SCA, komisyonlar, ombudsmanlar, hibrit kurumlar, danışma ve tavsiye organları, araştırma enstitüleri ve merkezleri, hak savunucuları, kamu avukatları ve parlamenter savunucular dahil farklı yapıda UİHK modelleri olduğunun farkındadır (farklı model-türdeki kurumlar hakkında daha kapsamlı bir tartışma için bkz. *Professional Training Series No.4: National Human Rights Institutions: History, Principles, Roles and Responsibilities*, United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights, New York and Geneva, 2010, pp. 15-19). SCA, Genel Yorumların tüm UİHK'lara yapısal modeli ve türünden bağımsız bir şekilde uygulanması gerektiği kanaatindedir.

8. Genel Yorumlara atıf, her bir akreditasyon başvurusuna yapılan spesifik tavsiyelerle bir koordinasyon içinde yapılmıştır, özel tavsiyeler başvuruyla sınırlıdır ve ilgili UİHK için anlamlıdır. Tersine Genel Yorumlar, tek bir yerel bağlamla ilgili olan bir dizi özel olgudan bağımsızdır, evrensel olarak uygulanabilirdir ve hem tekil olaylara hem de genel olarak rehberlik sağlar.

9. Genel Yorumların iki bölüm olarak kategorize edilmesi; bütün paydaşlar için Paris Prensipleri'nin doğrudan yorumlanmasını ve Paris Prensipleri doğrultusunda UİHK'nın bağımsız ve etkili olmasını sağlayan kanıtlanmış uygulamaların SCA'nın derin deneyimine dayanarak tanımlanmasını içermektedir:

i. Paris Prensipleri'nin temel gerekleri ve

ii. Paris Prensiplerine uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar.

10. SCA, deneyim kazandıkça yeni Genel Yorumlar geliştirecektir. 2011 yılında GANHRI bunu yapabilmek için resmileştirilmiş çok aşamalı bir süreci benimsemiştir. Bu prosedür, içeriklerinde ve formatlarında tutarlılık sağlayarak; erişilebilirliği artırmak için tasarlanmış, açık bir biçimde yazılmış, makul bir uzunluktadır ve başta UİHK'lar ve devletler olmak üzere çok geniş bir yelpazedeki okur için anlaşılması kolaydır.

11. İlk aşama, Genel Yorum konusunda SCA üyeleri, GANHRI Bölgesel Ağlar temsilcileri ve OHCHR arasındaki tartışmadan oluşur. İkinci olarak bir Çalışma Grubu oluşturulur. Grup, ele alınacak konu hakkında Bölgesel Ağlar aracılığıyla GANHRI üyelerinin görüşlerini araştırır. Üçüncü aşamada, Çalışma Grubu, GANHRI üyeliklerinden gelen her türlü yorumu göz önünde bulundurarak bir taslak hazırlar ve bunu incelemesi ve yorumlaması için SCA'ya sunar. Son olarak, onayladıktan sonra, SCA, sunduğu oturum raporları aracılığıyla revize edilen taslağın resmi olarak kabul edilmesini GANHRI Bürosuna tavsiye edecektir.

12. SCA'nın Paris Prensipleri'nin kapsamlı ve ayrıntılı bir yorumunu geliştirme konusundaki çalışması, UİHK'ların etkili bir şekilde kurulmasını, işleyişini ve güçlendirilmesini sağlamak için gereksinimlerin anlaşılmasını kuvvetlendirmeye hizmet ettiğinden yaygın bir değere sahiptir. Nihayetinde, akreditasyon başvurularında ortaya çıkan en önemli yorumlama konularının bir sentezi olan Genel Yorumlar, halihazırda akreditasyon incelemesi yapılmayanlar da dahil olmak üzere, dünyadaki tüm UİHK'larla ilgilidir. Dahası Genel Yorumlar, bir akreditasyon incelemesinin sonucu olarak SCA'nın özel tavsiyelerde bulunmasına gerek kalmaksızın paydaşların kendi işlemlerinde ve mekanizmalarında gerekli değişiklikleri yapmasına imkan veren proaktif bir yaklaşım sunmaktadır.

13. UİHK'lar, yasal olarak kurulması ve yeterli bütçe sağlanması dahil İlkeler'de yer alan maddelerin büyük bir kısmının uygulanması konusunda kendi hükümetlerine bağlıdır. SCA'nın devletin Paris Prensiplerine uygun bir şekilde yükümlülüklerini yerine getirmekte başarısız olduğuna dair endişelerini ifade ettiği durumlarda UİHK, akreditasyon statüsünün bir sonraki değerlendirmesinden önce sorunların çözülmesi veya düzeltilmesi için gerekli değişikleri yapması konusunda devlete alınması gereken önlemleri tavsiye etmek için Genel Yorumlarda yer alan standartları kullanabilir.

14. Genel Yorumlar, SCA'nın kurumsal hafızasını korumak ve rotasyonla gelen üyelerin benimsediği yaklaşımda tutarlılığı sağlamak için de geliştirilmiştir.

15. Genel Yorumların düzgün bir biçimde uygulanması, UİHK'nın gelişiminin ilerletilmesinde temeldir. Paris Prensipleri'nin gereklerini açıklığa kavuşturmasıyla Genel Yorumlar UİHK'lara, daha verimli ve etkili kurumlara dönüşmelerini hızlandırmak için erişilebilir, yerinde ve kolayca bağlamsallaştırılmış normlar

sağlar ve bu da, sahada insan haklarının daha fazla desteklenmesi ve korunmasıyla sonuçlanır.

***

UİHK'ların Küresel Ağı (GANHRI) Bürosu tarafından Cenevre, İsviçre'de 4 Mart 2017 tarihinde düzenlenen toplantıda kabul edilmiştir.

GENEL YORUMLAR

1. Paris Prensipleri'nin Temel Gerekleri

1.1 UİHK'ların kuruluşu
1.2 İnsan Hakları Yetkisi
1.3 Uluslararası insan hakları belgelerinin onaylanmasının veya bunlara katılımın teşvik edilmesi
1.4 Uluslararası insan hakları sistemi ile etkileşim
1.5 Diğer insan hakları organlarıyla işbirliği
1.6 UİHK'ların tavisyeleri
1.7 UİHK'da çoğulculuğu sağlamak
1.8 UİHK'ların karar organlarının seçimi ve atanması
1.9 UİHK'lardaki siyasi temsilciler
1.10 UİHK'ların yeterli şekilde finanse edilmesi
1.11 UİHK'ların yıllık raporları

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

2.1 UİHK'nın karar organı üyeleri için görev süresi güvencesi
2.2 UİHK üyelerinin tam zamanlı olması
2.3 İyi niyetli resmi eylemler ve kararlar için cezai ve hukuki sorumluluktan korunma
2.4 UİHK personelinin işe alınması ve idamesi
2.5 Darbe veya Olanağanüstü hallerde UİHK'lar
2.6 Ulusal güvenlik gerekçesiyle UİHK'ların yetkilerinin sınırlandırılması
2.7 UİHK'ların yönetsel düzenlemeleri
2.8 UİHK'ları Ulusal Önleme ve Ulusal İzleme Mekanizması olarak değerlendirme
2.9 UİHK'ların yarı yargısal yetkisi (başvuruların incelenmesi)

1. Paris Prensipleri'nin Temel Gerekleri

G.O. 1.1. UİHK'ların kuruluşu

Bir UİHK, görevlerini açıkça belirleyecek ve bağımsızlığını sağlayacak ayrıntılarla anayasal veya yasal olarak kurulmalıdır. Özellikle, kurucu metin, UİHK'nın rolüne, işlevlerine, yetkilerine, bütçesine ve hesap verebilirliğine yer vermenin yanı sıra üyelerinin atanma mekanizmalarını ve görev süresini de belirtmelidir. Yürütmeye ait bir işlem gibi diğer araçlarla UİHK'nın kurulması sürekliliğin ve bağımsızlığın sağlanmasında yeterli bir koruma sağlamamaktadır.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin A.2. maddesine göre "*Ulusal kuruşlar olabildiğince geniş ve açıkça belirlenmiş görevlerle görevlendirilir. Bu görevleri, oluşturulmaları ve yetki alanları Anayasal veya yasal bir metinle saptanır.*"

SCA, UİHK'ların farklı sosyo-ekonomik şartlarda ve siyasi sistemlerde kurulduğunun ve bunun UİHK'ların resmi olarak kurulma şekline etki edebileceğini kabul etmektedir. Ancak, Paris Prensipleri, UİHK'lerin faaliyet göstereceği anayasal ve hukuk sistemi ne olursa olsun, bu kurumların resmi olarak kanunla kurulması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Böylece, UİHK'ların (klasik) devlet kurumundan, devlet-dışı bir kuruluştan veya ad hoc organdan ayrılması/farklılaştırılması sağlanabilir. Dahası, UİHK'nin görevlerini düzenleyen anayasal veya kanun metninin karar verme organının kompozisyonunu da düzenlemesi gerekmektedir. Bu da zorunlu olarak, UİHK'ların üyelerinin atama mekanizmalarının, görev sürelerinin ve seçilme koşullarının yanı sıra görev, yetki, bütçe ve hesap verme sorumlulukların tamamının ilgili metinde düzenlenmesini gerektirmektedir.

SCA, bu hükmün Kurumun hem sürekliliğinin hem de bağımsızlığının güvence altına alınmasında merkezi bir öneme sahip olduğunu kabul etmektedir.

Bir UİHK'nin yasama organı tarafından değil de yürütmenin bir kararı (bir kararname, düzenleme, önerge veya idari işlem yoluyla) gibi farklı yollarla kurulması, süreklilik, hükümetten bağımsızlık ve görevini özgürce yerine getirme bakımından bir takım endişelere neden olmaktadır. Bunun nedeniyse Yürütmenin işlemlerinin yine yürütmenin isteğiyle değiştirilebilmesi veya iptal edilmesi ve bu tarz kararlarının yasal incelemesinin yapılmamasıdır. İnsan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla görevli bağımsız bir devlet kurumunun görev ve yetkilerindeki değişiklikler, yasama organı tarafından irdelenmeli ve bu konu Yürütmenin iradesine bağlı olmamalıdır. UİHK'yı kuran anayasal veya yasal metinde bir değişiklik veya iptal, bağımsızlığın güvence altına alınması ve yetkilerinin gelecekte zarar görme riskinin olmaması için yasama organının onayıyla yapılmalıdır.

Paris Prensipleri'nden alıntı

A) Yetki ve Sorumluluklar

2. *Ulusal kuruma, olabildiğince geniş bir görev alanı, oluşumunu ve yetki alanını belirleyen anayasal ya da yasal bir metinde açık şekilde verilir.*

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

G.O. 1.2. İnsan Hakları Yetkisi

Tüm UİHK'lar, insan haklarını geliştirmek ve korumak için belirli işlevlerle yasal olarak yetkilendirilmelidir.

SCA, "insan haklarını geliştirmeyi", insan haklarının daha geniş bir şekilde anlaşıldığı ve saygı duyulduğu bir toplum yaratmayı amaçlayan işlevleri içerecek şekilde anlamaktadır. Bu tarz işlevler, eğitimi, öğretimi, tavsiye etmeyi/danışmanlığı, halk desteğini ve savunuculuğu içerebilir. "Koruma" işlevi ise mevcut insan hakları ihlallerini önlemeyi ve ele almayı amaçlayan şeyler olarak anlaşılabilir. Bu tarz işlevler insan hakları ihlallerini izleme, araştırma, inceleme, raporlama ve bireysel başvuruları almayı içerebilir.

Bir UİHK'nın görevi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar dâhil olmak üzere uluslararası, bölgesel ve ulusal belgelerle düzenlenen bütün hakları içerecek ve insan haklarının ilerici bir tanımının geliştirilmesi için geniş, liberal ve amaca yönelik bir şekilde yorumlanmalıdır. Bir UİHK özellikle şu yetkilere sahip olmalıdır:

- UİHK'nın yetkileri hem kamunun hem de özel sektörün eylemlerini ve ihlallerini kapsamalı;

- UİHK kamuoyuna özgürce hitap etme, insan hakları konusunda kamuoyunda farkındalık arttırma ve eğitim ve öğretim programlarını yürütme yetkinliği ile donatılmalı;

- Devlet makamlarına tavsiyede bulunabilme, ülkede insan haklarının durumunu analiz edebilme ve insan haklarıyla ilişkili konuları değerlendirebilmek için bilgi ve belge edinebilme yetkisi verilmeli;

- Her türlü halka açık yere, belgelere, araçlara ve mülke, önceden yazılı izin almaksızın inceleme ve araştırma yapmak için habersiz ve özgürce erişebilmeli

- Asker, polis ve güvenlik güçlerine ilişkin olanlar dâhil bütün insan hakları ihlal iddialarını tam inceleyebilmeli

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin A.1 ve A.2 bölümlerine göre bir UİHK, "anayasal veya yasal geçerliliği olan bir metinle saptanan" "olabildiğince geniş görevlere" sahip olmalı ve bu görevler hem "insan haklarının geliştirilmesini" hem de "korunmasını" içermelidir. Paris Prensipleri'nin A.3. bölümü UİHK'ların asgari olarak sahip olması gereken görevlere yer vermektedir. Aslında bu bölümde bir UİHK'nın kurulmasında ve işleyişinde mutlaka sahip olması gereken 2 temel hususa yer verilmektedir:

i) UİHK'nın görevleri mutlaka ulusal mevzuat/yasa ile belirlenmelidir. Bu, bir UİHK'nın kamu görevini yerine getirmesini sağlayacak faaliyetlerini bağımsız ve özerk bir şekilde yerine getirmesi için gereklidir.

ii) UİHK'nın insan haklarını geliştirme ve koruma görevinin, toplumun geniş bir yelpazede uluslararası insan hakları standartlarıyla -sivil, siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal- korunması için mümkün olduğunca geniş bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. Bu, tüm hakların evrensel, bölünmez ve birbirine bağlı olduğu ilkesini yürürlüğe koyar.

Paris Prensipleri'nden alıntı

A) Yetki ve Sorumluluklar

1. *Bir ulusal kurum insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin yetkilerle donatılır.*
2. *Ulusal kuruma, olabildiğince geniş bir görev alanı, oluşumunu ve yetki alanını belirleyen anayasal ya da yasal bir metinde açık şekilde verilir.*
3. *Bir ulusal kurum, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki sorumluluklara sahiptir:*
    a. *Hükümet, parlamento ya da diğer yetkili bir makama, ilgili makamın talebi üzerine veya bir konuyu daha üst merci tarafından gönderilmeksizin inceleme yetkisini kullanarak, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili herhangi bir konu hakkında, tavsiye niteliğinde görüş, tavsiye, teklif ve rapor sunmak; ulusal kurum bunu kamuya duyurmaya karar verebilir; ulusal kuruma mahsus diğer görevlerin yanı sıra bu görüş, tavsiye, teklif ve raporlar aşağıdaki alanlarla ilintili olacaktır:*
        i. *İnsan haklarının korunmasını ve geliştirmesini amaçlayan her tür yasal ve idari hükümler ile yargısal örgütlenmeyle ilişkin hükümler. Bu bağlamda, ulusal kurum yürürlükteki yasaları, idari hükümleri, buna ek olarak yasa taslak ve tasarılarını inceler, bu düzenlemelerin temel insan hakları ilkelerine uygun olmasını sağlamak amacıyla uygun bulduğu tavsiyelerde bulunur; gerekli olması halinde, yeni bir yasa hazırlanmasını, yürürlükteki yasanın değiştirilmesini, yeni idari tedbirlerin alınmasını veya var olanların değiştirilmesini tavsiye eder.*
        ii. *Ele almaya karar verdiği her türlü insan hakkı ihlali durumu.*
        iii. *İnsan haklarının ulusal düzeydeki durumu konusunda genel olarak ve daha özel konulara ilişkin raporlar hazırlamak.*
        iv. *Hükümetin dikkatini ülkenin herhangi bir yerinde gerçekleşen insan hakkı ihlali durumlarına çekmek ve bu tür durumlara son verecek girişimler için tekliflerde bulunmak, gerekmesi halinde hükümetin duruşu ve tepkisi konusunda görüş açıklamak.*
    b. *Ulusal mevzuat ve uygulamalarla, devletin taraf olduğu uluslararası insan hakları belgelerinin uyumlaştırılmasını ve etkili uygulanmasını geliştirmek ve sağlamak.*

c. *Yukarıda belirtilen belgelerin onaylanmasını veya bu belgelere katılmayı teşvik etmek ve bunların uygulanmasını sağlamak.*

d. *Sözleşme yükümlülükleri gereğince Birleşmiş Milletler organları ve komitelerine ve bölgesel kurumlara sunulması istenen raporlara katkı sağlamak, gerektiği durumlarda bağımsızlıklarının gereklerine uygun olarak konu hakkında görüş bildirmek.*

e. *Birleşmiş Milletler ve Birleşmiş Milletler sistemi içerisindeki diğer tüm örgütlerle, bölgesel kuruluşlar ve diğer ülkelerin insan haklarının geliştirilmesi ve korunması alanlarında yetkili olan ulusal kurumlarıyla işbirliği yapmak.*

f. *İnsan haklarının öğretilmesi ve araştırılmasına ilişkin programların oluşturulmasına yardımcı olmak ve bunların okul, üniversite ve profesyonel çevrelerde yürütülmesinde yer almak.*

g. *Özellikle bilgi ve eğitim aracılığıyla ve tüm medya organlarının kullanımıyla, kamusal farkındalığı artırarak, insan hakları ve özellikle ırksal ayrımcılık olmak üzere her tür ayrımcılıkla mücadele çabalarını kamuoyuna duyurmak.*

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

G.O. 1.3. Uluslararası insan hakları belgelerinin onaylanmasının veya bunlara katılımın teşvik edilmesi

Uluslararası insan hakları belgelerinin onaylanması veya bunlara katılmanın ve ülkenin taraf olduğu uluslararası insan hakları belgelerinin etkin bir şekilde uygulanmasını teşvik etme bir UİHK'nın temel görevidir. Paris Prensipleri UİHK'ların ulusal yasaların, düzenlemelerin ve uygulamaların bu belgelere harmonizasyonunu desteklemesi ve teşvik etmesi gerektiğini ifade etmektedir. SCA, bu görevlerin bir UİHK'nın mevzuatının ayrılmaz bir parçasını oluşturmasının önemini kabul etmektedir. Bu işlevi yerine getirirken, UİHK aşağıdakileri içerebilecek faaliyetlerde bulunmaya teşvik edilmektedir:

- Uluslararası insan hakları hukukunda yaşanan gelişmeleri izleme;

- Uluslararası insan hakları belgelerinin savunuculuğuna ve hazırlanmasına devlet katılımının teşvik edilmesi; ve

- Uluslararası insan hakları yükümlülüklerine, örneğin yıllık ve özel raporlar ve Evrensel Periyodik İnceleme sürecine katılım yoluyla ulusal uygunluk değerlendirmeleri yapmak ve raporlamak.

UİHK'lar, uluslararası insan hakları belgelerini çekince koymaksızın onaylanması konusunda hükümetleri cesaretlendirmelidir.

GEREKÇE

Paris Prensiplerinin A.3(b) ve (c) maddeleri UİHK'ların "ulusal yasaların, düzenlemelerin ve uygulamaların ülkenin taraf olduğu uluslararası insan hakları belgelerine uyumlu olmasını ve bunların etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamakla" yükümlü olmasını gerektirmektedir. Buna ek olarak, UİHK "bu belgelerin onaylanmasını veya bunlara katılımı teşvik etme ve uygulanmasını sağlama" görevine sahiptir.

Uygulamada bu UİHK'ların ilgili ulusal kanunların, düzenlemelerin ve politikaların uluslararası insan hakları standartlarından kaynaklanan yükümlülüklere uygun olup olmadığının incelemesini ve bu standartlara uygun olmayan yasaların, düzenlemelerin veya politikaların değiştirilmesini veya kaldırılmasını teklif etmesini gerektirmektedir. SCA, UİHK'nın bu yükümlülükleri yerine getirmek için yasal olarak yetkilendirilmesi gerektiği görüşündedir.

SCA, bu enstrümanların gerektirdiği şekilde devletin kendi izleme yükümlülüğü ile devletin onayladığı belgeleri uygulanmasına yönelik riayetini ve ilerlemesini izlemede UİHK'nın oynadığı farklı rol arasındaki ayrımı belirtmektedir. UİHK'nin, belgelerde yer alan hakları teşvik etmek ve korumak için kendi faaliyetlerini yürütmeyi üstlendiği hallerde, bunu tamamen özerk bir şekilde yapacaktır. Ancak bu, mevcut ulusal yasa ve düzenlemelerin uluslararası insan hakları belgelerine uygunluğunun incelenmesi gibi belirli faaliyetlerde UİHK'nın devletle ortak eylemde bulunmasını engellemez.

<u>Paris Prensipleri'nden alıntı</u>

A) Yetki ve Sorumluluklar

3. Bir ulusal kurum, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki sorumluluklara sahiptir:

…

b. Ulusal mevzuat ve uygulamalarla, devletin taraf olduğu uluslararası insan hakları belgelerinin uyumlaştırılmasını ve etkili uygulanmasını geliştirmek ve sağlamak.

c. Yukarıda belirtilen belgelerin onaylanmasını veya bu belgelere katılmayı teşvik etmek ve bunların uygulanmasını sağlamak.

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

G.O. 1.4. Uluslararası insan hakları sistemi ile etkileşim

Paris Prensipleri, uluslararası insan hakları sistemlerini izlemenin ve bunlara katılmanın, özellikle İnsan Hakları Konseyine ve mekanizmalarına (özel usuller ve evrensel periyodik izleme) ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmeleri Organlarına, yerel olarak insan haklarının geliştirilmesi ve korumasında UİHK'lar için etkin bir araç olabileceğini kabul etmektedir.

Mevcut yerel öncelikler ve kaynaklara bağlı olarak uluslararası insan hakları sistemine etkin katılım şunları içerebilir:

- Evrensel Periyodik İncelemeye, Özel Usul Prosedürlerine ve Sözleşme Komitelerine paralel veya gölge rapor sunma;
- İnceleme organları ve İnsan Hakları Konseyi nezdinde müzakereler sırasında açıklamalarda bulunmak;
- Özel prosedürlerle yetkilendirilenler, sözleşme organları, araştırma heyetleri ve soruşturma komisyonları dâhil olmak üzere Birleşmiş Milletler uzmanlarının ülke ziyaretlerine yardımcı olmak, ziyaretleri kolaylaştırmak ve katılmak; ve
- İnsan hakları sisteminden kaynaklanan tavsiyelerin uygulanmasını izlemek ve geliştirmek

Hükümetlerin insan hakları mekanizmalarına devlet raporlarını hazırlarken UİHK'lara danışması uygun olsa da UİHK'lar ne ülke raporunu hazırlamalı ne de hükümet adına bir raporlama yapmalıdır. UİHK'lar mutlaka bağımsızlığını korumalı ve insan hakları mekanizmalarına bilgi verecek kapasitedeyse bunu kendi başına yapmalıdır. UİHK'lar, Evrensel Periyodik İncelemeye, Sözleşme organları nezdindeki periyodik gözden geçirmeye veya UİHK'ların bağımsız bir şekilde katılım sağlayabildiği diğer insan hakları mekanizmalarına, hükümet delegasyonunun üyesi olarak katılmamalıdır. UİHK'ların bağımsız katılım haklarının bulunmadığı ve bir UİHK'nin devlet delegasyonunun bir parçası olarak bunlara katılmayı seçtiği durumlarda, katılım biçimlerinin onları bağımsız bir UİHK olarak açıkça ayırması gerekmektedir.

Uluslararası insan hakları sistemine katılım söz konusu olduğunda UİHK'ların, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR), GANHRI, bölgesel ağlar ve diğer UİHK'ların yanı sıra uluslararası ve ulusal STK'lar ve sivil toplum örgütleriyle aktif bir şekilde işbirliği içinde olması teşvik edilmelidir.

GEREKÇE

Paris Prensiplerinin A.3(d) ve A.3(e) bölümleri UİHK'lara 3 biçimde uluslararası insan hakları sistemiyle etkileşime geçme sorumluluğu vermektedir. Bunlar:

1. Devletlerin sözleşme yükümlülükleri doğrultusunda Birleşmiş Milletler organlarına ve komitelerine ve bölgesel kurumlara sunulan ülke raporlarına katkı vermek;

2. Gerektiğinde bağımsız bir şekilde bir konu hakkında görüş bildirmek;

3. Birleşmiş Milletler ve Birleşmiş Milletler sistemindeki diğer örgütlerin yanı sıra bölgesel insan hakları kurumları ve diğer ülkelerdeki UİHK'larla işbirliği içinde olmak.

SCA, UİHK'ların uluslararası organlara katılımının bu kurumların çalışmalarının önemli bir boyutu olduğu görüşündedir. Katılımları sayesinde, UİHK'ler ulusal insan hakları uygulama sistemini uluslararası ve bölgesel insan hakları organlarıyla birleştirmektedir. Ulusal düzeyde, UİHK'lar sözleşme izleme organları, özel prosedürlerle yetkilendirilenler ve Evrensel Periyodik İncelemenin işlemleri ve tavsiyeleri hakkında raporlama yaparak insan haklarındaki uluslararası gelişmeler hakkında farkındalık attırmada kilit bir role sahiptir. Örneğin, UİHK'ların devletin sözleşme yükümlülüklerine uygunluğu hakkında hazırladığı paralel raporlar yoluyla insan hakları mekanizmalarına bağımsız katılımı devletlerin insan hakları yükümlülüklerine hangi ölçüde uyduklarını bağımsız olarak izleme konusunda uluslararası mekanizmaların çalışmalarına da katkıda bulunur.

Dahası, UİHK'nın bölgesel ve uluslararası koordinasyon organlarına katılımı, genel olarak bağımsızlığını ve etkinliğini güçlendirmeye hizmet etmektedir. Böylece UİHK'lar deneyimlerini paylaşarak öğrenme fırsatı edinir. Bu durum kollektif olarak her birinin pozisyonunun güçlenmesine ve bölgesel insan hakları sorunlarının çözümüne katkı sağlayabilir.

Devletlerin Evrensel Periyodik İnceleme ve uluslararası sözleşme organları kapsamındaki raporlama yükümlülüğünün ilgili sözleşme komitesiyle diyalog kurulması dâhil çeşitli yollarla UİHK'lar tarafından izlenmesi teşvik edilmektedir.

Hükümetlerin insan hakları mekanizmalarına sunmak üzere rapor hazırlarken UİHK'lara danışması uygun olmakla birlikte UİHK'lar ne ülke raporunu hazırlamalı ne de hükümet adına rapor yazmalıdır. UİHK'lar bağımsızlıklarını mutlaka sürdürmeli ve insan hakları mekanizmalarına bilgi sunacağı zaman bunu kendi perspektifinden yapmalıdır.

SCA, UİHK'ların ilgili uluslararası belgelerinin raporlama sürecine paydaş sunumu veya gölge raporlar yoluyla katkı sunarken bunu devletten bağımsız bir şekilde yapması gerektiğini ve devlet raporlarında yeterince değinilmeyen veya hiç yer verilmeyen sorunlara, konulara ve zorluklara dikkat çekebileceğini açıklığa kavuşturmak istemektedir.

SCA, UİHK'nın ulusal görevlerinin öncelikli olduğunu ve bu kurumların uluslararası insan hakları sistemine katılıma kapasitesinin ulusal önceliklerin ve mevcut kaynakların bir değerlendirmesine bağlı olduğunu kabul etmektedir. Bu sınırlamalar dâhilinde UİHK'lar, mümkün olan her yerde ve kendi stratejik öncelikleri doğrultusunda (bu ağlara) katılmaya teşvik edilmektedir. SCA, bunu yaparken UİHK'ların;

- OHCHR tarafından sunulan teknik yardımdan ve bölgesel ve küresel işbirliğini ve UİHK'lar arasında bilgi ve deneyim paylaşımını kolaylaştırılan yardımlardan faydalanabileceğini; ve

- GANHRI, SCA bölgesel temsilcikler ve bölgesel ağlarla iletişime geçebileceğini vurgular.

Paris Prensipleri'nden alıntı

A. Yetki ve Sorumluluklar

3. Bir ulusal kurum, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki sorumluluklara sahiptir:
…

(d) Sözleşme yükümlülükleri gereğince Birleşmiş Milletler organları ve komitelerine ve bölgesel kurumlara sunulması istenen raporlara katkı sağlamak, gerektiği durumlarda bağımsızlıklarının gereklerine uygun olarak konu hakkında görüş bildirmek.

(e)Birleşmiş Milletler ve Birleşmiş Milletler sistemi içerisindeki diğer tüm örgütlerle, bölgesel kuruluşlar ve diğer ülkelerin insan haklarının geliştirilmesi ve korunması alanlarında yetkili olan ulusal kurumlarıyla işbirliği yapmak.

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

1.5. Diğer insan hakları organlarıyla işbirliği

İlgili tüm paydaşlarla düzenli ve yapıcı bir ilişkiye sahip olmak, UİHK'ların görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesi için gereklidir. UİHK'lar, ulusaltı statüdeki insan hakları kurumları, belirli bir konuya özgülenmiş kurumlar dâhil olmak üzere insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için kurulan diğer ulusal kurumların yanı sıra sivil toplum ve hükümetdışı kuruluşlarla uygun şekilde çalışma ilişkileri geliştirmeli, resmileştirmeli ve sürdürmelidir.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin UİHK'ların çalışma usulünü tanımlayan C(f) ve C(g) bölümleri UİHK'ların *"yargısal olsun ya da olmasın, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasından sorumlu kuruluşlarla müzakereleri sürdürme[sini] (özellikle ombudsmanlar, arabulucular ve benzer kurumlar)"* gerektirmektedir.

Paris Prensipleri, özellikle *"sivil toplum örgütlerinin, ulusal kurumun çalışmalarını genişletmekte oynadığı temel rolü"* kabul etmektedir ve bu nedenle de UİHK'ları *"insan haklarının geliştirilmesi ve korunması, ekonomik ve sosyal kalkınma, ırkçılıkla mücadele, özellikle kırılgan grupların (özellikle çocuklar, göçmen işçiler, mülteciler, fiziksel ve zihinsel engelliler) korunması ya da özel alanlara adanmış sivil toplum örgütleriyle ilişkilerini geliştir[mesi]"*için teşvik etmektedir.

Paris Prensipleri'nin bu koşullarının etkin bir şekilde yerine getirilmesi için SCA, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için kurulan diğer ulusal kurumlarla ve aktörlerle UİHK'ların düzenli, yapıcı ve sistematik bir çalışma ilişkisi geliştirmesini, resmileştirmesini ve sürdürmesini tavsiye etmektedir. Bu aktörlerle etkileşim, araştırma çalışmaları, iyi uygulama, eğitim programları, istatistiki bilgi ve veri ve faaliyetler hakkında genel bilgi verme gibi bilgi paylaşım biçimlerini içerebilir. Aşağıdaki nedenlerden dolayı SCA, ülke çapında insan haklarını tam olarak hayata geçirmek için ihtiyaç duyulan bu işbirliğinin gerekli olduğunu düşünmektedir:

- *Ulusal insan hakları çerçevesi*- Bir UİHK'nın insan haklarını koruma ve geliştirme görevini yerine getirmedeki etkinliği büyük oranda devlet kurumları, yargı organları, barolar, hükümet dışı kuruluşlar, medya ve diğer sivil toplum kuruluşları gibi diğer ulusal demokratik kuruluşlarla geliştirdiği ilişkilerin niteliğine bağlıdır. Tüm paydaşlarla kurulan kapsamlı işbirliği; ülke çapındaki yaygın insan hakları sorunları, bu tarz sorunların dayandığı sosyo-kültürel, coğrafi ve diğer faktörler üzerindeki etkisi, oluşturulan politikalar, öncelikler ve uygulama stratejilerindeki boşlukların yanı sıra potansiyel çakışma ve tekrarlar konusunda daha iyi bir anlayış geliştirilmesini sağlar. UİHK'ların tek başına çalışmaları, onların topluma yeterli insan hakları koruması sağlama becerilerini sınırlandırabilir.

- *UİHK'ların eşsiz konumları* - UİHK'nın karakteri ve kimliği onu hem devlet kurumlarından hem de sivil toplumdan ayırmaktadır. Bağımsız ve çoğulcu kurumlar olarak UİHK'lar önemli bir rol oynayabilir.

- *Erişiebilirliğin arttırılması*- UİHK'ların sivil toplum ve STK'larla kurduğu ilişkiler, özellikle toplumda coğrafi, siyasi veya sosyal olarak dışlanan kesimlerin erişilebilirliğini arttırdığı için önemlidir. Bu kuruluşlar, genellikle UİHK'lardan daha geniş bir ağa sahip olduğu için kırılgan gruplarla daha yakın bir ilişki içerisindedir ve neredeyse her zaman tabana daha yakındır. Bu şekilde UİHK'lar kırılgan gruplara ulaşabileceği bir mekanizma olarak sivil toplumdan faydalanabilir.

- *Diğer insan hakları organlarının uzmanlığı*- Diğer insan hakları organlarının ve sivil toplum gruplarının bir alanda uzmanlaşmış olmasının sonucu olarak bu kuruluşlar, UİHK'lara ülke çapında kırılgan grupların karşılaştıkları büyük insan hakları sorunları hakkında değerli tavsiyeler verebilir. Bu nedenle, UİHK'ların faaliyetlerinin kamuoyunun endişelerini ve önceliklerini yansıtmasını sağlamak için, program planlama ve uygulamanın tüm aşamalarında ve politika üretmenin her aşamasında diğer insan hakları kurumları ve sivil toplumla düzenli olarak istişare etmeleri teşvik edilmektedir. Sivil toplumun bir parçası olarak Kitle iletişim araçlarıyla etkili bir ilişki kurulması ise özellikle insan hakları eğitimi için önemli bir araçtır.

- *İlişkilerin resmileştirilmesi [düzenlenmesi]*- Diğer insan hakları organlarıyla ve sivil toplumla açık ve uygulanabilir ilişkilerin, örneğin kamuya açık bir mutabakat zaptı yapılmasıyla resmileştirilmesinin önemi, bu organlarla düzenli ve yapıcı çalışma ilişkileri kurmanın öneminin bir yansıması olması ve UİHK'nın şeffaflığını arttırmanın anahtarıdır.

<u>Paris Prensiplerinden Alıntı</u>

C. Çalışma Yöntemleri

Çalışması çerçevesinde, ulusal kurum:

…

(f)Yargısal olsun ya da olmasın, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasından sorumlu kuruluşlarla müzakereleri sürdürür (özellikle ombudsmanlar, arabulucular ve benzer kurumlar);

(g)Sivil toplum örgütlerinin, ulusal kurumun çalışmalarını genişletmekte oynadığı temel rolü gözeterek, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması, ekonomik ve sosyal kalkınma, ırkçılıkla mücadele, özellikle kırılgan grupların (özellikle çocuklar, göçmen işçiler, mülteciler, fiziksel ve zihinsel engelliler) korunmasına ya da özel alanlara adanmış sivil toplum örgütleriyle ilişkilerini geliştirir.

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

G.O. 1.6. UİHK'ların tavisyeleri

UİHK'ların hazırladığı yıllık, özel ve tematik raporlar, temel ulusal insan hakları kaygılarının vurgulanmasını, bu kurumların tavsiyelerde bulunmasını ve tavsiyeler aracılığıyla kamu makamlarının insan haklarına saygı göstermesini sağlayacak bir araç sunar.

İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi görevlerinin bir bölümü olarak UİHK'lar, raporlarındaki tavsiyelere binaen alınan önlemleri izlemeli ve kamu otoritelerinin özel tavsiyeleri veya kararları uygulamak için aldıkları ya da almadıkları kararlar hakkında ayrıntılı bilgi yayınlamalıdır. Koruma görevinin yerine getirilmesi için UİHK, yalnızca ülkedeki insan hakları durumunu izleme, araştırma ve raporlama faaliyeti yapmamalı, aynı zamanda tavsiyelerinin ve bulgularının uygulanmasını arttırmak ve desteklemek ve ihlal edildiği tespit edilen hakların korunmasını sağlamak için sıkı ve sistematik takip faaliyetleri de yapmalıdır.

Kamu makamları, UİHK'ların tavsiyelerine zamanında yanıt verme ve pratik ve sistematik takip eylemi hakkında uygun bir biçimde detaylı bilgi verme konusunda teşvik edilmelidir.

GEREKÇE

Paris Prensipleri, yalnızca UİHK'ların ülkedeki insan hakları durumunun geliştirmesi için kamu makamlarına tavsiyede bulunma sorumluluğu olduğu konusunda değil aynı zamanda UİHK'ların tavsiyelerinin geniş kitlelere yayılmasını sağlaması gerektiği konusunda da açıktır. Özellikle Paris Prensipleri'nin A.3(a) maddesi UİHK'ların "*hükümet, parlamento ya da diğer yetkili bir makama […] insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili herhangi bir konu hakkında […] tavsiye […] sunma[sını]*" gerektirmektedir ve bu tavsiyelerin yapılması gereken 3 alanı sıralamaktadır:

1. Tasarı ve teklifler dâhil her türlü yasal ve idari düzenleme oluşturma veya değiştirme;
2. Ülkedeki her türlü insan hakkı ihlali durumu;
3. Genel olarak insan hakları ve daha özel konular.

Paris Prensipleri'nin çalışma yöntemini açıklayan C(c) maddesinde, UİHK'ların "*görüş ve tavsiyelerini […] doğrudan veya basın organları yoluyla yayınlaması*" gerektiğini ifade etmektedir.

Son olarak İlkeler'in D(d) maddesince bireysel başvuru aldığı için yarı-yargısal yetkisi olan UİHK'ların, "*özellikle haklarını aramak için başvuruda bulunan kişilerin karşılaştıkları güçlüklere zemin hazırlaması durumunda, yetkili makamlara özellikle yasalarda, diğer düzenlemelerde ve idari uygulamalarda değişiklik ve reform teklifinde bulunma yoluyla tavsiyelerde bulunma[sı].*" gerekmektedir.

SCA, tavsiyede bulunma ve bunları yayımlama yükümlülüğünün üç alanda güçlendirilmesinin, Paris Prensiplerini kaleme alanların UİHK'lara görüş ve tavsiyelerinin kamu makamları tarafından ne ölçüde uygulandığını takip etme yetkisi verilmesiyle UİHK'ların daha etkili olacağı kanaatinde olduğunun bir göstergesi olduğu görüşündedir. Bu ilkeye tam bir etkinlik kazandırmak için, SCA hükümetleri, UİHK'ların tavsiyelerine ve taleplerine karşılık verme ve makul bir süre içinde tavsiyeleri uyguladığını gösterme konusunda teşvik etmektedir.

UİHK'lar, yıllık ve tematik raporlarında, başvuru kararlarında yer alan tavsiyelerin uygulanmasını izlemelidir.

Paris Prensipleri'nden alıntı

*" **A. Yetki ve Sorumluluklar***

3. *Bir ulusal kurum, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki sorumluluklara sahiptir:*
    a. *Hükümet, parlamento ya da diğer yetkili bir makama, ilgili makamın talebi üzerine veya bir konuyu daha üst merci tarafından gönderilmeksizin inceleme yetkisini kullanarak, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili herhangi bir konu hakkında, tavsiye niteliğinde görüş, tavsiye, teklif ve rapor sunmak; ulusal kurum bunu kamuya duyurmaya karar verebilir; ulusal kuruma mahsus diğer görevlerin yanı sıra bu görüş, tavsiye, teklif ve raporlar aşağıdaki alanlarla ilintili olacaktır:*
        i. *İnsan haklarının korunmasını muhafaza etme ve geliştirmeyi amaçlayan her tür yasal ve idari hükümler ile yargısal örgütlenmeyle ilişkin hükümler. Bu bağlamda, ulusal kurum yürürlükteki yasaları, idari hükümleri, buna ek olarak yasa taslak ve tasarılarını inceler, bu düzenlemelerin temel insan hakları ilkelerine uygun olmasını sağlamak amacıyla uygun bulduğu tavsiyelerde bulunur; gerekli olması halinde, yeni bir yasa hazırlanmasını, yürürlükteki yasanın değiştirilmesini, yeni idari tedbirlerin alınmasını veya var olanların değiştirilmesini tavsiye eder.*
        ii. *Ele almaya karar verdiği her türlü insan hakkı ihlali durumu.*
        iii. *İnsan haklarının ulusal düzeydeki durumu konusunda genel olarak ve daha özel konulara ilişkin raporlar hazırlamak.*
        iv. *Hükümetin dikkatini ülkenin herhangi bir yerinde gerçekleşen insan hakkı ihlali durumlarına çekmek ve bu tür durumlara son verecek girişimler için tekliflerde bulunmak, gerekmesi halinde hükümetin duruşu ve tepkisi konusunda görüş açıklamak.*

C. Çalışma Yöntemi

Çalışması çerçevesinde, ulusal kurum:

…

c. *Özellikle kendi görüş ve önerilerini duyurmak amacıyla, doğrudan ya da her tür basın organı aracılığıyla kamuoyuna seslenir;*

…

D. Yarı Yargısal Yetkilerle Donatılmış Komisyonların Statüsüne İlişkin Ek İlkeler

Bir ulusal kurum, bireysel durumlara ilişkin şikayet ve dilekçeleri dinleme ve değerlendirmekle yetkilendirilebilir. Vakalar kurumun önüne; bizzat bireyler, temsilcileri, üçüncü kişiler, sivil toplum örgütleri, sendikalar veya temsil gücüne sahip diğer örgütlerce getirilebilir. Bu gibi durumlarda, komisyonların diğer yetkilerine ilişkin yukarıda belirtilen ilkeler de göz ardı edilmeden, onlara verilen işlevler aşağıdaki ilkelere dayandırılabilir:

…

d. *Özellikle haklarını aramak için başvuruda bulunan kişilerin karşılaştıkları güçlüklere zemin hazırlaması durumunda, yetkili makamlara özellikle yasalarda, diğer düzenlemelerde ve idari uygulamalarda değişiklik ve reform teklifinde bulunma yoluyla tavsiyelerde bulunmak."*

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

G.O. 1.7. UİHK'da çoğulculuğu sağlamak

Çeşitli/kapsamlı/çoğulcu bir karar verme organı ve personel yapısı, UİHK'nın toplumu etkileyen bütün insan hakları sorunlarını değerlendirmesini ve ele almasını kolaylaştırır ve kurumun bütün vatandaşlar için erişilebilirliğini arttırır.

Çoğulculuk, toplumun daha geniş bir temsilini ifade etmektedir. Çoğulculuğun sağlanmasında cinsiyet, etnik veya azınlık statüleri mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durum, örneğin kadınların UİHK'ya eşit katılımının sağlanmasını da içermektedir.

SCA, Paris Prensipleri'nde ortaya konulan çoğulculuğun sağlanması için farklı modeller olduğunu not etmektedir. Örneğin:

a) Karar verme organının üyeleri Paris Prensipleri'nde belirtildiği gibi toplumun farklı katmanlarını temsil eder. Karar verme organına üye olmak için belirlenen kriterler yasayla belirlenmeli, kamuya açık olmalı ve sivil toplum dâhil bütün paydaşlara danışılmalıdır. UİHK üyeliğinde çeşitliliği ve çoğulculuğu aşırı derecede daraltıcı ve sınırlandırıcı kriterlerden kaçınılmalıdır;
b) Örneğin farklı toplumsal grupların aday önermesi veya tavsiye etmesi gibi üyelerin atama prosedürleri yoluyla çoğulculuğun sağlanması;
c) Danışma komiteleri, ağlar, istişareler veya genel forumlar gibi farklı toplumsal gruplarla etkin işbirliğine imkan veren usuller yoluyla çoğulculuk; ve
d) Toplumun farklı segmentlerini temsil eden personel yoluyla çoğulculuk. Bu özellikle Ombudsmanlık gibi tek üyeli UİHK'lar için geçerlidir.

GEREKÇE

Çoğulcu bir yapının oluşturulması, kurumsal bağımsızlığın güvenceye alınması için Paris Prensiplerindeki öncelikli şarttır. İlkelerin B.1. maddesine göre *"Ulusal kurumun oluşumu ve […] üyelerinin tayini özellikle […] insan haklarının geliştirilmesi ve korunması alanında yer alan sosyal güçlerin (sivil toplumun) çoğulcu temsilini sağlamaya yönelik gerekli tüm güvencelere olanak sağlayan usullere uygun olarak gerçekleştirilir."* Aynı madde, çoğulculuğun, aşağıda yer alan paydaş listesindekilerle etkili işbirliğini teşvik edeceğini vurgulamaktadır:

(a) İnsan hakları alanında çalışan ve ırk ayrımcılığıyla mücadele eden hükümet dışı kuruluşlar, sendikalar, ilgili sosyal ve mesleki kuruluşlar, örneğin avukatlar, doktorlar, gazeteciler ve seçkin bilim adamları dernekleri;
(b) Felsefi veya dini düşünce akımları
(c) Üniversiteler ve nitelikli uzmanlar
(d) Parlamento
(e) Devlet kurumları

SCA, UİHK'nın çoğulcu bir yapısı olmasının bağımsızlık, güvenilirlik, etkililik ve erişilebilirlik şartları ile temelden bağlantılı olduğunu kabul etmektedir.

UİHK üye ve personelinin toplumun sosyal, etnik, dini ve coğrafi çeşitliliklerini temsil ettiğinde toplumun kendi özel ihtiyaçlarını kurumun anlayabileceği ve bunlara daha çok karşılık verebileceği konusunda güven duyması kuvvetle muhtemeldir. Buna ek olarak, kadınların her düzeyde anlamlı katılımı, nüfusun önemli bir oranının anlaşılması ve erişilebilirliğinin sağlanması için önemlidir. Benzer şekilde, çok dilli toplumlarda UİHK'ların bütün dillerde iletişim kurma becerisi erişilebilirliğin sağlanmasında anahtar bir konumdadır.

Bu şekilde anlaşıldığında, bir UİHK üyeliğinin ve personelinin çeşitliliği, bir UİHK'nın etkililiğini ve onun gerçek ve algılanan bağımsızlığını ve erişilebilirliğini sağlamada önemli bir unsurdur.

Üyelerin bütünlüğünün ve niteliklerinin sağlanması, UİHK'nın etkinliğinde temel bir faktördür. Bu nedenle, nitelikli ve bağımsız üyelerin atanmasını sağlayan seçim kriterleri yasal olarak oluşturulmalı ve atamadan önce kamuya açık hale getirilmelidir.

SCA, bu tarz kriterlerin kabul edilmesinde, ilgili kriterlerin uygunluğunun ve belirli kişi veya grupların dışlanmamasının güvenceye alınması için sivil toplum dâhil bütün paydaşlara danışılmasını tavsiye etmektedir.

SCA, belirli bir mesleğe sahip olma gibi, UİHK üyeleri ve personelinin çoğulcu ve çeşitliliği yansıtan yapısını aşırı derecede daraltabilen ve sınırlandırabilen kriterlerin UİHK'nın tüm görevlerini etkili bir şekilde yerine getirme kapasitesini kısıtlayabileceği konusunda uyarmaktadır. Üyeler ve personel çok farklı mesleki geçmişe sahipse bu durum konunun dar bir çerçevede alınmamasına yardımcı olacaktır.

<u>Paris Prensipleri'nden alıntı</u>

" **B.** ***Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri***

1. *Ulusal kurumun oluşumu ve seçim ya da başka bir yolla gerçekleştirilsin, üyelerinin tayini özellikle:*
    a. *İnsan hakları ve ırksal ayrımcılıkla mücadelede sorumluluk alan sivil toplum örgütleri, sendikalar, avukat, doktor, gazeteci ve önde gelen bilim insanlarının örgütleri gibi sosyal ve meslek örgütlerinin;*
    b. *Felsefi ve dini düşünce akımlarının;*
    c. *Üniversiteler ve nitelikli uzmanların;*
    d. *Parlamentonun;*

Devlet kurumlarının (bunların dahil edilmesi durumunda, bu kuruluşların temsilcileri görüşmelere yalnızca tavsiye yetkisi ile katılmalıdır) temsilcileri ile etkili işbirliği yapılmasını sağlayacak yetkilerin bulunması ya da bunların doğrudan kurumda bulundurulması yoluyla, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması alanında yer alan sosyal güçlerin (sivil toplumun) çoğulcu temsilini sağlamaya yönelik gerekli tüm güvencelere olanak sağlayan usullere uygun olarak gerçekleştirilir."

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

G.O. 1.8. UİHK'ların karar verme organlarının seçimi ve atanması

Kurumun karar verme organın seçim ve atama sürecinin ilgili yasa, yönetmelik veya idari düzenlemelerde, açık, şeffaf ve katılımcı bir şekilde resmileştirilmesini sağlamak son derece önemlidir. UİHK'nın üst düzey yöneticilerinin bağımsızlığının sağlanması ve toplumun güvenini kazanmasında liyakata dayalı bir seçimi teşvik eden ve çoğulculuğu sağlayan bir süreç gereklidir. Bu tarz bir süreç aşağıda yer alan şartları yerine getirmelidir:

a) Boşalan üyeliklerin geniş kesimlere duyurulması;
b) Çok çeşitli toplumsal gruplardan potansiyel aday sayısının en üst düzeye çıkarılması;
c)Başvuru yapma, bunları değerlendirme, seçme ve atama süreçlerine kapsamlı bir danışma ve/veya katılımın teşvik edilmesi;
d) Başvuranların, daha önceden belirlenmiş, objektif ve herkese açık kriterlere dayalı olarak değerlendirilmesi ve
e) Temsil ettikleri kuruluş adına değil, kendi bireysel kapasitesiyle hizmet verecek üyelerin seçilmesi.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin B.1. maddesine göre *"Ulusal kurumun oluşumu ve üyelerin atanması, seçim ya da başka bir yolla gerçekleştirilsin, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili (sivil) toplum güçlerinin çoğulcu bir biçimde temsil edilmesini sağlayacak gerekli bütün güvencelerin varolduğunu gösteren bir usulle yapılmalıdır."*

B.1 maddesi bu sürece hangi grupların dâhil edilebileceğini daha ayrıntılı olarak sıralamıştır. Bu grupların temsilcileri şu şekildedir:

(a) İnsan hakları ve ırksal ayrımcılıkla mücadelede sorumluluk alan sivil toplum örgütleri, sendikalar, avukat, doktor, gazeteci ve önde gelen bilim insanlarının örgütleri gibi sosyal ve meslek örgütleri;
(b) Felsefi veya siyasi görüş akımlarının temsilcileri;
(c) Üniversiteler ve nitelikli uzmanlar;
(d) Parlamento;
(e) Kamu kurumu temsilcileri (eğer bunlar dâhil edildiyse temsilciler müzakarelere ancak danışmanlık yetkisiyle katılabilmeli).

SCA, seçim ya da benzer süreçlere yapılan atıfları, geniş katılıma yapılan atıfla birlikte, açık, şeffaf, liyakata dayalı ve katılımcı bir seçme ve atama sürecinin gerektiği şeklinde yorumlamaktadır.

Bu tarz bir süreç, UİHK'nın bağımsızlığının ve etkinliğinin sağlanmasında ve toplumun güvenini kazanmasında temeldir.

Bu nedenle, seçim sürecinin açıklık ve şeffaflık ilkeleriyle karakterize olması önemlidir. Yani süreç, bağımsız ve güvenilir bir organın kontrolünde olmalıdır ve STK'larla ve sivil

toplumla açık ve adil bir istişareyi de kapsamalıdır. Bu yalnızca bu organlarla iyi ilişkiler geliştirilmesinde araç olmakla kalmaz, aynı zamanda STK'ların ve sivil toplumun uzmanlığının ve deneyimlerinin göz önünde bulundurulması büyük ihtimalle UİHK'nın daha fazla toplumsal meşruiyet kazanmasıyla da sonuçlanır.

Boşalan üyeliklerin geniş kitlelere duyurulması potansiyel aday sayısını arttıracağından çoğulculuğu da arttırır.

Başvuru, değerlendirme, seçme ve atama süreçlerinde geniş danışma ve katılımı teşvik etmek, süreçteki şeffaflığı, çoğulculuğu ve toplum güvenini, başarılı adayları ve UİHK'yı desteklemektedir.

Başvurucuların, daha önceden belirlenmiş, objektif ve kamuya açık kriterlere dayalı olarak değerlendirilmesi, adayların liyakata dayalı atanmasını, seçim sürecine aşırı müdahalenin sınırlandırılmasını destekleyecek ve Kurumun düzgün bir şekilde yönetilmesine ve etkinliğinin sağlanmasına hizmet edecektir.

Üyelerin temsil ettikleri örgütlerden ziyade kendi bireysel yeteneklerine göre seçilmesi ise bağımsız ve profesyonel üyeli bir organın oluşmasına hizmet edecektir. Seçme ve atama sürecinin, yukarıda tanımlanan özellikler göz önünde bulundurularak ilgili yasa, yönetmelik veya idari düzenlemelerde düzenlenmesi tavsiye edilmektedir.

Paris Prensiplerinden Alıntı

B) Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri

"1. Ulusal kurumun oluşumu ve üyelerinin seçimi, seçim ya da başka bir yolla gerçekleştirilsin, üyelerinin tayini özellikle:

a. *İnsan hakları ve ırksal ayrımcılıkla mücadelede sorumluluk alan sivil toplum örgütleri, sendikalar, avukat, doktor, gazeteci ve önde gelen bilim insanlarının örgütleri gibi sosyal ve meslek örgütlerinin;*
b. *Felsefi ve dini düşünce akımlarının;*
c. *Üniversiteler ve nitelikli uzmanların;*
d. *Parlamentonun;*
e. *Devlet kurumlarının (bunların dahil edilmesi durumunda, bu kuruluşların temsilcileri görüşmelere yalnızca tavsiye yetkisi ile katılmalıdır) temsilcileri ile etkili işbirliği yapılmasını sağlayacak yetkilerin bulunması ya da bunların doğrudan kurumda bulundurulması yoluyla, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması alanında yer alan sosyal güçlerin (sivil toplumun) çoğulcu temsilini sağlamaya yönelik gerekli tüm güvencelere olanak sağlayan usullere uygun olarak gerçekleştirilir."*

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

G.O. 1.9. UİHK'lardaki siyasi temsilciler

SCA, Paris Prensipleri'nin, bir UİHK'nın yapısı, bileşimi, karar alma süreci ve çalışma yöntemi bakımından hükümetten bağımsız olmasını gerektirdiğini not etmektedir. UİHK, siyasi müdahale olmaksızın, kendisinin belirlediği ülkedeki insan hakları önceliklerine dayanan stratejik önceliklerini ve faaliyetlerini kabul edebilecek ve belirleyebilecek şekilde oluşturulmalı ve yetkilendirilmelidir.

Bu nedenle de hükümet temsilcileri ve parlamento üyeleri, UİHK'nın karar verici organlarının ne üyesi olmalıdır ne de bunlara katılmalıdır. Kurumun karar organına bunların üyeliği ve katılımı UİHK'nın hem gerçek hem de algılanan bağımsızlığını etkileme potansiyeline sahiptir.

SCA, hükümetle etkili çalışma ilişkilerinin sürdürülmesinin ve ilgili konularda hükümete danışmanın önemli olduğunu kabul etmektedir. Ancak bu, hükümet temsilcilerinin UİHK'nın karar organına katılması yoluyla yapılmamalıdır.

Hükümet veya Parlamento veya kamu kurumu temsilcilerinin karar verme organında yer aldığı durumlarda, UİHK yasası bu kişilerin sadece danışma yetkisi olduğunu açıkça belirtmelidir. Karar verme sürecinde bağımsızlığın daha ileriye taşınması ve çıkar çatışmasından kaçınmak için UİHK'nın usul kurallarında bu tarz kişilerin karar verme sürecini/organını uygunsuz bir biçimde etkilememesi için bir takım uygulamalar olmaldır. Örneğin, toplantıların son görüşmelerin yapıldığı ve stratejik kararların alındığı kısımlarına bu kişiler alınmayabilir.

Hükümet veya parlamento temsilcilerinin ya da devlet kurumlarının temsilcilerinin katılımı, rolleri ve işlevleri UİHK'nın görev ve yetkileri ile doğrudan ilgili olanlarla ve tavsiye ve işbirliği UİHK'ya görevlerini yerine getirirken yardımcı olacak olanlarla sınırlı tutulmalıdır. Buna ek olarak, bu tarz temsilcilerin sayısı sınırlı olmalıdır ve Kurumun yönetim organının diğer üyelerinin sayısını geçmemelidir.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin C(a) maddesine göre bir UİHK, "kendi yetki alanına giren her meseleyi özgürce mütalaa eder."

Paris Prensipleri'nin B.2 maddesine göre yeterli altyapıyla UİHK'nın "hükümetten bağımsızlığı" sağlanmalıdır.

Paris Prensipleri'nin B.3. maddesi UİHK üyelerinin resmi olarak atanmasını gerektirmektedir, böylece üstlendikleri görevde gerçek bağımsızlığın koşulu olan istikrarın sağlanması desteklenmiş olacaktır.

Paris Prensipleri'nin B.1. maddesi özellikle devlet kurumlarının yalnızca danışman sıfatıyla katılabileceklerini ifade etmektedir.

Bir UİHK'nın kompozisyonunda, yapısında ve çalışma yönteminde bağımsızlığın açıkça desteklenmesiyle bu maddeler, UİHK'nın ülkedeki insan hakları durumunu değerlendirirken ve bu değerlendirme sonrası stratejik önceliklerini belirlerken, muhtemel her türlü müdahaleden kaçınmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle de bağımsız bir kurum ile çatışma yaşayabilecekleri bir konumda olduklarından milletvekillerinin, özellikle de iktidar partisinin veya koalisyon milletvekillerinin veya kamu kurumu temsilcilerinin, kurumun karar vermesinde genel olarak temsil edilmemesi veya karar vermeye katılmaması gerekmektedir.

SCA, ilgili bakanlıklar ve kamu kurumları ile etkili bağların kurulması ve sürdürülmesinin değerli olduğunu, özellikle de bunlarla işbirliğinin UİHK'nın yetkilerinin geliştirilmesine yardım edeceği durumlarda, kabul etmektedir. Ancak [SCA], bunun karar vermenin ve işlerliğinin gerçek ve algılanan bağımsızlığını sağlayacak ve çıkar çatışmasından kaçınacak bir şekilde yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Danışma Komitelerinin oluşturulması, bu tür ilişkilerin UİHK'nın bağımsızlığını etkilemeden sürdürülebildiği bir mekanizma örneğidir.

SCA, Paris Prensiplerinin B.1. maddesinin özellikle kamu kurumlarının yalnızca danışman sıfatıyla bulunabileceğini belirtirken bu tarz bir sınırlandırmayı açık bir şekilde milletvekilleri için ifade etmediğini not etmektedir. Ancak, ilgili paydaşların sıralandığı B.1. maddesi, bu tarz temsilcilerin ya "varlığını" ya da bu temsilcilerle "etkili işbirliği" kurulması gerektiğini öngörmektedir. Paris Prensipleri'nin açıkça belirttiği bağımsızlık gerekleri ve yukarıda atıfta bulunulan örnekler göz önünde bulundurulduğunda SCA, benzer kısıtlamaların milletvekillerine, özellikle de iktidar partisinin veya kolalisyon milletvekilerine uygulanması gerektiği görüşündedir.

<u>Paris Prensipleri'nden alıntı</u>

"B. Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri

1. *Ulusal kurumun oluşumu ve seçim ya da başka bir yolla gerçekleştirilsin, üyelerinin tayini özellikle:*

   ...

   d. *Parlamentonun;*
   e. *Devlet kurumlarının (bunların dahil edilmesi durumunda, bu kuruluşların temsilcileri görüşmelere yalnızca tavsiye yetkisi ile katılmalıdır) temsilcileri ile etkili işbirliği yapılmasını sağlayacak yetkilerin bulunması ya da bunların doğrudan kurumda bulundurulması yoluyla, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması alanında yer alan sosyal güçlerin (sivil toplumun) çoğulcu temsilini sağlamaya yönelik gerekli tüm güvencelere olanak sağlayan usullere uygun olarak gerçekleştirilir.*
2. *Ulusal kurum, etkinliklerini sorunsuz şekilde gerçekleştirebileceği altyapıya, özellikle de yeterli mali kaynağa sahip olmalıdır. Bu mali kaynağın amacı, kurumun Hükümetten bağımsız olmasını ve bağımsızlığını etkileyebilecek bir mali kontrole konu olmaması için kendi personel ve tesislerine sahip olmasını sağlamaktır.*

3. *Ulusal kurumun üyelerine, olmaması halinde gerçek bir bağımsızlıktan söz edilmesi mümkün olmayacak görev güvencesini sağlamak amacıyla, atamaları görev süresini belirten resmi bir kararla yapılır. Kurum üyeliğinin çoğulculuğu sağlanmak koşuluyla bu görevlendirme yenilenebilir.*

C. Çalışma Yöntemleri

Çalışması çerçevesinde, ulusal kurum:

a. *Hükümet tarafından sunulan veya bir üye ya da dilekçe sahibinin teklifi üzerine daha üst makama sevk olmadan gündemine aldığı, kendi yetki alanına giren her meseleyi özgürce mütalaa eder;"*

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

1.10. Yeterli Bütçe

Bir UİHK'nın etkili bir şekilde çalışabilmesi için bağımsızlığını, önceliklerini ve faaliyetlerini bağımsız bir şekilde belirleyebilme becerisini güvence altına alacak yeterli bir bütçeye sahip olması zorunludur. Ayrıca Kurum, kendi önceliklerine göre bütçeyi harcama yetkisine de sahip olmalıdır. Yeterli bütçe özellikle, makul ölçüde, UİHK'nın faaliyetlerinin geliştirilmesini ve görevlerini yerine getirmesini aşamalı ve ilerici bir şekilde sağlamalıdır.

Devletin yeterli bütçe vermesi asgari olarak şu hususları içerir:

a) Engelliler dâhil toplumun geniş bir kesimi için erişilebilir olan bir bina için ödenek ayrılması. Bazı durumlarda, bağımsızlığı ve erişilebilirliği arttırmak için, kurum binasının diğer kamu kurumlarıyla aynı yerde olmaması gerekebilir. Mümkün olduğunda kalıcı bir yer edinerek erişilebilirlik daha da geliştirilebilir;

b) Personeline verilen maaş ve yardımların, diğer bağımsız devlet kurumlarında benzer görevleri yapan memurlarınkine denk olması;

c) Karar verme organı üyelerine ücret verilmesi (uygun olduğu hallerde);

d) Telefon ve internet dâhil iyi işleyen iletişim sistemlerinin kurulması;

e) Görevlerini yerine getirebilmesi için yeterli miktarda kaynak verilmesi. UİHK'ya devlet tarafından ek görevler verildiğinde, sorumluluklarını yerine getirmeye devam edebilmesi için ek finansal kaynaklar verilmelidir.

Uluslararası kalkınma ortakları tarafından verilenler gibi dış kaynaklı ödenekler, UİHK'nın temel ödeneğini oluşturmamalıdır, çünkü ödenek sağlamak devletin görevidir. Ancak, SCA özel ve istisnai durumlarda, devlet bunu yapabilecek hale gelene kadar, UİHK'nın yeterli bütçeye sahip olması için uluslararası toplumun yardımına ve desteğine ihtiyaç duyabileceğini kabul etmektedir. Bu tarz istisnai durumlarda, UİHK dış kaynaklardan ödenek alırken devletten onay almak zorunda olmamalıdır; çünkü bu tarz bir şart kurumun bağımsızlığına gölge düşürecektir. Bu tür fonlar, donör tarafından tanımlanan önceliklere değil, UİHK'nın önceden belirlediği önceliklere tabi olmalıdır.

Devlet finansmanı, sadece UİHK'ya uygulanacak ayrı bir bütçe kalemine tahsis edilmelidir. Bu fonlar, kurumun işlevlerini, günlük yönetimini ve personeli olumsuz olarak etkilemeyecek bir biçimde ve düzenli olarak verilmeldir.

UİHK'nın bütçesini harcamada tam bir özerkliğinin olması gerekiyor olsa da UİHK diğer bağımsız devlet kurumlarının tabi olduğu mali hesapverebilirlik gereklerine uygun olmalıdır.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin B.2. maddesi UİHK'ların bağımsızlığının garanti altına alınması için yeterli bütçeye sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Böyle bir bütçenin amacı ve içeriği şu şekilde tanımlanmıştır : "*Ulusal kurum, etkinliklerini sorunsuz şekilde gerçekleştirebileceği altyapıya, özellikle de yeterli mali kaynağa sahip olmalıdır. Bu mali kaynağın amacı, kurumun Hükümetten bağımsız olmasını ve bağımsızlığını etkileyebilecek bir mali kontrole konu olmaması için kendi personel ve tesislerine sahip olmasını sağlamaktır.*"

"Yeterli bütçe" hükmü kısmen ulusal finansal iklim tarafından belirleniyor olsa da, Devletlerin genellikle insan hakları ihlallerinin mağdurları olan toplumun en kırılgan üyelerini ciddi kaynak sıkıntılarının olduğu zamanlarda dahi koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu itibarla, SCA, her türlü bağlamda dikkate alınması gereken bu Paris Prensipleri şartının bazı yanlarının tanımlanmasının mümkün olduğuna inanmaktadır. Buna göre:

a) *Halka erişilebilirlik* – Bu, ihlal edilen insan haklarına dikkat çekmekte özellikle güçlük çeken toplumun en kırılgan kesimleri için özellikle önemlidir.

   - Dezavantajlı kişilerin büyük bir kısmı coğrafi olarak, UİHK'ların bulunduğu büyük şehirlerden uzak olduğu için bürolar açmak kurumun erişilebilirliğini arttırır, onlara mümkün olduğunca coğrafi erişim sağlar ve başvuruları ülkenin her yerinden almaya olanak sağlar. Bölgesel ofislerin olması durumunda da bunların etkili bir şekilde işlemesi için yeterli kaynağa sahip olması gerekmektedir.
   - Kırılgan grupların UİHK'ya erişilebilirliğini arttıracak bir diğer araç ise kurum binasının çok zengin bölgelerde veya kamu binalarının yanında olmamasını sağlamaktadır. Bu husus, özellikle kamu binalarının asker veya güvenlik güçleri tarafından korunduğu yerlerde önemlidir. UİHK bürolarının kamu kurumlarına çok yakın olması yalnızca kurumun algılanan bağımsızlığını olumsuz etkilemez, aynı zamanda başvuruları azaltma riskini de arttırır.

b) *UİHK personeli* - UİHK personelinin maaş ve personel sosyal yardımları, devletin diğer bağımsız kurumlarında benzer görevleri yapan memurlarınkiyle denk olmalıdır.
c) *UİHK üyeleri* - Mümkünse, karar verme organı üyelerine, diğer bağımsız devlet kurumlarında benzer görevler üstlenenlerinkine denk bir ücret ödenmelidir.
d) *İletişim altyapısı* - Telefon ve internet dâhil iletişim sistemlerinin kurulması, UİHK'ya toplumun erişebilmesi için gereklidir. Azınlık dillerinde sözlü olarak başvuru almayı içeren basitleştirilmiş başvuru usulleri dâhil iyi işleyen iletişim yapısı, kırılgan grupların UİHK hizmetlerine erişimini arttıracaktır.
e) *Faaliyetler için bütçe ayırma* - UİHK'lar kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için yeterli kamu ödeneği almalıdır. Yetersiz bir bütçe bir UİHK'nın etkisiz olmasına veya tam etkinliğine ulaşmasının kısıtlanmasına neden olabilir. UİHK'lara devlet tarafından ek görevler verildiğinde, örneğin UİHK ulusal önleme mekanizması veya uluslararası insan hakları belgelerine göre izleme mekanizması

olarak da görevlendirildiğinde, bu görevleri de yerine getirebilmesi için kuruma ek finansal kaynaklar sağlanmalıdır.

Bağışlar

UİHK'nın temel bütçesinin sağlanması devletin görevi olduğundan SCA, uluslararası kalkınma partnerleri gibi dış kaynaklardan gelen fonların, UİHK'nın temel bütçesini oluşturmaması gerektiğini düşünmektedir. Ancak, özel ve istisnai durumlarda, Devlet yeterli bütçe sağlayana kadar UİHK'nın finansal olarak uluslararası toplum tarafından desteklenmeye ihtiyaç duyabileceğini kabul etmektedir. Bu, özellikle çatışma sonrası devletlerde uygulanabilirdir. Bu gibi durumlarda, UİHK'ların dış kaynakları alabilmesi için onay almak zorunda olmaması gerekmektedir; aksi halde kurumun bağımsızlığı tehlike altına girebilir.

Finansal Sistem ve hesapverebilirlik

Finansal sistemler, UİHK'nın önceliklerini ve faaliyetlerini belirleme konusundaki genel özgürlüğünün bir garantisi olarak tam mali özerkliğe sahip olacağı şekilde olmalıdır. Ulusal kanun, UİHK'nın bütçesinin nereden tahsis edildiğini göstermeli ve özellikle uygun seviyede nitelikli personel çalışması için özellikle önemli olan uygun zamanlarda fonların serbest bırakılmasının uygun zamanlamasını sağlamalıdır. Bu, UİHK'nin mutlak yönetim ve kontrolüne sahip olduğu ayrı bir bütçe doğrusu olmalıdır. UİHK'nın ise, düzenli kamu finansal raporları ve düzenli yıllık bağımsız hesap kontrolü yoluyla bütçesini koordineli, şeffaf ve hesapverilebilir bir şekilde yönetme sorumluluğu bulunmaktadır.

Paris Prensipleri'nden alıntı

" B. Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri

e. *Ulusal kurum, etkinliklerini sorunsuz şekilde gerçekleştirebileceği altyapıya, özellikle de yeterli mali kaynağa sahip olmalıdır. Bu mali kaynağın amacı, kurumun Hükümetten bağımsız olmasını ve bağımsızlığını etkileyebilecek bir mali kontrole konu olmaması için kendi personel ve tesislerine sahip olmasını sağlamaktır."*

1. Paris Prensiplerinin Temel Gerekleri

G.O.1.11. UİHK'ların yıllık raporları

Yıllık, özel ve tematik raporlar, bir ülkedeki insan hakları durumunda yaşanan anahtar gelişmeleri vurgulamaya ve halka hesap vermeye hizmet eder ve böylece UİHK'nın etkinliğinin kamu denetimini sağlar. Ayrıca raporlar UİHK'ya hükümete tavsiyede bulunmak ve hükümetin insan haklarına gösterdiği saygıyı izlemek için bir araçtır.

UİHK'nın genel olarak insan haklarının ülkedeki durumu ve daha özel konular hakkında yıllık bir rapor hazırlaması, yayımlaması ve geniş bir kesime ulaştırması önemlidir. Bu raporda, UİHK'nın bir yıl boyunca görevleri kapsamında yerine getirdiği faaliyetler yer almalı ve kurum her türlü insan hakları sorununun çözümü için görüşlerini, tavsiyelerini ve tekliflerini belirtmelidir.

SCA, UİHK kanunun, kurum raporlarının yasama tarafından yaygın bir şekilde dağıtılmasına, tartışılmasına ve göz önünde bulundurulmasına ilişkin bir sürece imkân vermesini önemli bulmaktadır. UİHK'nın doğrudan yasama için rapor hazırlama konusunda açıkça yetkilendirilmesi, yürütme yoluyla hazırlamasından evladır; kurum bu şekilde yasamayı eyleme geçmesi için teşvik edebilecektir.

UİHK'nın akreditasyon için ilk defa veya yeniden başvuru yaptığı durumlarda, mevcut yıllık raporunu, yani bir önceki yılın raporunu sunması gerekmektedir. Yayımlanan raporunun GANHRI dillerinden biri olmadığı durumlarda, akreditasyon başvurusunda raporun temel unsurlarının resmi çevirisinin gönderilmesi gerekmektedir. SCA, güncel bir yıllık raporun olmadığı durumlarda UİHK'nın etkinliğinin ve Paris Prensipleri'ne uygunluğunun değerlendirilmesinin zor olduğunu düşünmektedir.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin A.3(a) maddesine göre UİHK'lar "*Hükümet, parlamento ya da diğer yetkili bir makama […] insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili herhangi bir konu hakkında rapor sunma*" yükümlülüğü altındadır. Prensipler'de kurumların "bu raporları yayımlamaya karar verebileceği" belirtilmekte ve bu raporların ilişkili olması gereken 4 alanı saymaktadır:

(i) Tasarı ve teklifler dâhil her türlü yasal veya idari önlemin alınması veya değiştirilmesi için tavsiyelerde bulunma;
(ii) İnsan haklarının ihlal edildiği her türlü durum;
(iii) Genel olarak insan hakları ve daha özel konular; ve
(iv) İnsan hakları ihlallerinin sonlandırılması için tekliflerde bulunma ve bu durumlara ilişkin hükümetin önerileri ve tepkileri hakkındaki görüşlerini [bildirme].

Paris Prensipleri'nin bu maddesine uygun bir şekilde UİHK'ların yükümlülüklerini yerine getirmesine yardımcı olmak için SCA uluslararası olarak kanıtlanmış uygulamalara dayalı bir şekilde şunları önermektedir:

- *Raporların amacı* - Yıllık, özel ve tematik raporlar bir ülkedeki insan hakları durumunda yaşanan temel gelişmelere dikkat çeker ve topluma hesap vermeye hizmet eder ve böylece Kurumun etkinliği kamu tarafından denetlenir. Raporlar, ayrıca Hükümete tavsiyede bulunmak ve hükümetin insan haklarına saygı göstermesinin izlenmesi için de bir araçtır.

- *Raporların içeriği* - Bir UİHK'nın yıllık raporu, yalnızca hükümetin insan hakları performansını düzenli bir şekilde kontrol etmeyi sağlamayan; ayrıca UİHK'nın da ne yaptığı konusunda hesap vermesine hizmet eden hayati bir kamu belgesidir. Bu nedenle, bu rapor yıl boyunca UİHK'nın görev ve yetkileri kapsamında yürüttüğü faaliyetlere yer vermeli ve insan hakları sorunlarının çözümüne ilişkin ortaya koyduğu görüşleri, tavisyeleri ve teklifleri ile hükümetin bunlara ilişkin attığı adımlar belirtilmelidir.

- *Raporların yayımlanması* - UİHK'nın ülkedeki insan haklarının genel durumuna ve daha özel konulara ilişkin yıllık raporunu yayımlaması ve geniş kitlelere yayması oldukça önemlidir. UİHK'nın bütün bulgularının ve tavsiyelerinin kamuya açık olması kurumun şeffaflığını ve hesapverebilirliğini arttırması bakımından hayati öneme sahiptir. Yıllık raporunu yayımlayarak ve geniş bir kesime yayarak UİHK, ülkedeki insan hakları ihlalleri durumu konusunda toplumun eğitilmesinde çok önemli bir rol oynayacaktır.

- *Raporların sunulması* - UİHK'nin raporlarını yürütme vasıtasıyla değil de doğrudan yasamaya sunması için yasal olarak yetkilendirilmelidir. UİHK'nın raporlarını yasamanın tartışması ve göz önünde bulundurması gerekmektedir; böylece tavsiyelerin düzgün bir şekilde ilgili kamu kurumlarınca kabul edilmesi sağlanabilecektir.

SCA, UİHK'nın güncel yıllık raporunun olmadığı durumlarda, UİHK'nın akredetiasyon sürecini izlemekte zorlanmaktadır. Yıllık rapor, SCA'nın akreditasyon incelemesine gireceği dönemden en fazla bir yıl öncesine ait olmalıdır.

<u>Paris Prensipleri'nden alıntı</u>

" A. Yetki ve Sorumluluklar

3.Bir ulusal kurum, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki sorumluluklara sahiptir:

a. *Hükümet, parlamento ya da diğer yetkili bir makama, ilgili makamın talebi üzerine veya bir konuyu daha üst merci tarafından gönderilmeksizin inceleme yetkisini kullanarak, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili herhangi bir konu hakkında, tavsiye niteliğinde görüş, tavsiye, teklif ve rapor sunmak; ulusal kurum bunu kamuya duyurmaya karar verebilir; ulusal kuruma mahsus diğer görevlerin yanı sıra bu görüş, tavsiye, teklif ve raporlar aşağıdaki alanlarla ilintili olacaktır:*

i. *İnsan haklarının korunmasını muhafaza etme ve geliştirmeyi amaçlayan her tür yasal ve idari hükümler ile yargısal örgütlenmeyle ilişkin hükümler. Bu bağlamda, ulusal kurum yürürlükteki yasaları, idari hükümleri, buna ek olarak yasa taslak ve tasarılarını inceler, bu düzenlemelerin temel insan hakları ilkelerine uygun olmasını sağlamak amacıyla uygun bulduğu tavsiyelerde bulunur; gerekli olması halinde, yeni bir yasa hazırlanmasını, yürürlükteki yasanın değiştirilmesini, yeni idari tedbirlerin alınmasını veya var olanların değiştirilmesini tavsiye eder.*

ii. *Ele almaya karar verdiği her türlü insan hakkı ihlali durumu.*

iii. *İnsan haklarının ulusal düzeydeki durumu konusunda genel olarak ve daha özel konulara ilişkin raporlar hazırlamak.*

iv. *Hükümetin dikkatini ülkenin herhangi bir yerinde gerçekleşen insan hakkı ihlali durumlarına çekmek ve bu tür durumlara son verecek girişimler için tekliflerde bulunmak, gerekmesi halinde hükümetin duruşu ve tepkisi konusunda görüş açıklamak."*

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.1. UİHK'nın karar verme organı üyeleri için görev süresi güvencesi

SCA, Paris Prensipleri'ne uygun bir şekilde Kurumun görevlerini istikrarlı bir şekilde yerine getirebimesi için, ki bu bağımsızlığın pekiştirilebilmesi için önemlidir, kurum yasasının diğer bağımsız devlet kurumlarının üyelikleriyle benzer bir şekilde bağımsız ve objektif görevden alma sürecine yer vermesi gerektiği görüşündedir.

Görevden alma, yasanın öngördüğü şekilde tüm maddi ve usul gerekliliklerine sıkı sıkıya uygun bir biçimde yapılmalıdır.

Görevden alma nedenleri açıkça tanımlanmalı ve üyenin görevini yerine getirme becerisini olumsuz bir şekilde etkileyen eylemlerle sınırlı olmalıdır.

Uygun olduğu hallerde yasa, belirli bir nedenin uygulanmasının uygun bir yargı yetkisine sahip bağımsız bir organ kararıyla desteklenmesi gerekmektedir.

Görevden alma yalnızca üyeleri atamakla yetkili olan makamların takdirine bırakılmamalıdır.

UİHK'nın karar organına görev güvencesi getiren bu tarz bir şart, kurumun üst düzey yöneticilerinin bağımsızlığının ve toplum nezdinde güvenirliğinin sağlanması için gereklidir.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin B.3. maddesi, UİHK'nın karar verme organının üyelerinin istikrarlı bir şekilde görevini yerine getirebilmesi için şartları tanımlarken, üyelerin görevden alınması konusunda sessiz kalmıştır. Ancak, SCA'nın görüşüne göre UİHK üyelerine görev güvencesi verilmesi, UİHK'nın kompozisyonuna ilişkin Paris Prensipleri'ne uygundur ve bağımsızlığı ve çoğulculuğu güvence altına almaktadır.

Uygun prosedürel korumalar ve yargı süreci bütün insan haklarının temel bir yönünü oluştursa da bunlar UİHK'nın ve üyelerinin bağımsızlığının sağlanması gibi konularla ilgili olarak özellikle geçerlidir. Böylece, UİHK üyeleri sorumluluklarını korkmadan ve devlet veya diğer aktörlerin uygunsuz müdahaleleri olmadan yerine getirebilecektir. Bu çerçevede, SCA aşağıdaki hususları vurgulamaktadır:

- Üyeler, ulusal hukukta yer alan objektif ve bağımsızlığı sağlayan adil prosedürlere uygun olarak yalnızca ciddi görevi kötüye kullanma ve yetersizlik durumlarında görevden alınmalıdır.
- Özel bir neden belirtilmeksizin ve görevden almaya karşı etkin ve işlevsel bir itiraz etme güvencesi olmaksızın üyelerin görev süresi dolmadan yürütme tarafından görevden alınması UİHK'nın bağımsızlığına aykırıdır.

Paris Prensipleri'nden alıntı

*"**B. Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri***

3. *Ulusal kurumun üyelerine, olmaması halinde gerçek bir bağımsızlıktan söz edilmesi mümkün olmayacak görev güvencesini sağlamak amacıyla, atamaları görev süresini belirten resmi bir kararla yapılır. Kurum üyeliğinin çoğulculuğu sağlanmak koşuluyla bu görevlendirme yenilenebilir."*

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.2 UİHK üyelerinin tam zamanlı olması

UİHK'nın karar verme organı üyelerinin tam zamanlı maaşlı üyeler olması kanunda tanınmalıdır. Bu durum;

a) UİHK'nın bağımsızlığının, mevcut veya algılanan çıkar çatışmasından kaçınmasına

b) Üyelerin görev süresinde istikrara;

c) Personele düzenli ve uygun talimatların verilmesine ve

d) UİHK'nın işlevlerlerinin devamlı ve etkin bir şekilde yerine getirilmesine yardımcı olur.

UİHK üyeliğinin bağımsızlığının teşvik edilmesi ve programlarının ve hizmetlerinin devamlılığının sağlanması için uygun bir minumun görev süresi oldukça önemlidir. Bu hedeflere erişebilmek için görev süresi en az 3 yıl olmalıdır. Kanıtlanmış bir uygulama olarak, bir kez yenilenme seçeneğiyle birlikte SCA 3 ila 7 yıl arasında görev süresini teşvik etmektedir.

Üyelerin görevlerinin devamlılığı ile Kurumun ve üyelerinin bağımsızlığının sağlanmasında bir diğer şart, üyelerin sunacağı hizmetlerin hüküm ve koşullarının görev süresince kendi zararlarına değiştirilmemesidir. Buna ek olarak, bu tarz hüküm ve koşullar, diğer bağımsız devlet kurumlarında benzer görevleri olan kişilerinkine denk olmalıdır.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin B.3. maddesi UİHK üyeleri için istikrarlı bir görev öngörmüştür. Buna göre "*üyelerin atamaları görev süresini belirten resmi bir kararla yapılır*." Ayrıca Prensiplere göre "*bu görevlendirme yenilenebilir*."

Her ne kadar bu madde görev süresi konusunda sessiz kalmış olsa da SCA, UİHK kanununda asgari görev süresinin belirtilmesinin hem kurumun ve üyelerin bağımsızlığının teşvik edilmesinde hem de programlarının ve hizmetlerinin devamlılığının sağlanmasında kritik olduğu görüşündedir. Uluslararası iyi uygulamalarla uyumlu olarak, bir kez yenilenme seçeneği ile üç ila yedi yıl arasında değişen bir görev süresi önerilmektedir.

UİHK'nın karar verme organı üyeleri için istikrarlı bir görevin sağlanmasının şartlarını tanımlarken Paris Prensipleri'nin B. 3. maddesi ne üyelerin tam ya da yarı zamanlı olmasına ne de maaş verilip verilmeyeceği konusuna değinmiştir. SCA, üyelerin tam zamanlı olarak atanmasının istikrarı, uygun bir yönetimi ve idareyi desteklediği ve üyelerin göreve başlamasının akabinde çıkar çatışmasına maruz kalma risklerini sınırladığı görüşündedir. Dahası, üyelere uygun bir ücret verilmesi dâhil hizmet şart ve koşullarının açık bir şekilde belirlenmesi, üyelerin bağımsızlığını ve bütünlüğünü güçlendirecektir.

Paris Prensipleri'nden alıntı

B. Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri

3. *Ulusal kurumun üyelerine, olmaması halinde gerçek bir bağımsızlıktan söz edilmesi mümkün olmayacak görev güvencesini sağlamak amacıyla, atamaları görev süresini belirten resmi bir kararla yapılır. Kurum üyeliğinin çoğulculuğu sağlanmak koşuluyla bu görevlendirme yenilenebilir.*

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.3. İyi niyetli resmi eylemler ve kararlar için cezai ve hukuki sorumluluktan korunma

Üçüncü taraflar, karar verme organı üyelerine veya kurum personeline dava açarak veya dava açma tehdidinde bulunarak, bağımsız bir şekilde faaliyet gösteren UİHK'yı etkilemeye çalışabilir. Bu nedenle, UİHK üyeleri ve personelinin, görevleri kapsamında iyi niyetli eylemleri için cezai ve hukuki sorumluluğu olmaması gerekmektedir. Bu tarz korumalar, UİHK'ların insan hakları sorunları hakkında kritik değerlendirmeler ve yorumlar yapabilme becerisinin arttırılmasına, üst düzey yöneticilerin bağımsızlığının güvenceye alınmasına ve kuruma karşı toplumun duyduğu güvenin gelişmesine hizmet etmektedir.

SCA, bu korumaların, UİHK mevzuatı veya geçerli olan diğer bir genel uygulama yasasında açıkça yer almasını tercih etse de, bu korumanın, UİHK'nın faaliyet gösterdiği özel yasal bağlam nedeniyle de mevcut olabileceğini kabul etmektedir.

SCA, hiçbir kamu görevlisinin kanunun üstünde olmadığını ve bu nedenle de bazı istisnai durumlarda bu korumaların kaldırılması gerekebileceğini de kabul etmektedir. Ancak, güvencelerin kaldırılması kararı bir kişi tarafından alınmamalıdır; bu karar, bir üst mahkeme veya parlamentonun özel bir çoğunluğu gibi uygun bir organ tarafından alınmalıdır. Ulusal kanunun, bu korumların adil ve şeffaf prosedürlere uygun bir biçimde kaldırılabileceği şartları iyi bir şekilde tanımlaması tavsiye edilmektedir.

GEREKÇE

UİHK karar verme organının üyelerinin ve personelinin yetkileri kapsamındaki iyi niyetli eylemleri için cezai ve hukuki sorumluluktan korunması – ki bu husus genellikle görev dokunulmazlığı olarak tanımlanmaktadır - üyeleri ve personeli UİHK'nın herhangi bir kararı veya eylemine karşı olan bir kimsenin başlatacağı yasal işlemlerden koruyacaktır.

Çoğu hukuk sisteminde hâkimlere tanınan güvenceye benzeyen bu tarz bir korumanın, kurumsal bağımsızlığın temel bir özelliği olması nedeniyle kanunda yer alması gerektiği artık yaygın bir şekilde kabul edilmektedir.

Kimi ulusal çevrelerde görev güvencesinin hukuk geleneğinin bir parçası olmadığı ve bu nedenle de UİHK için bu tarz bir resmi yasal hükmün kabulünün talep edilmesinin gerçekçi veya uygun olmadığı kabul edilmektedir. Bu tarz istisnai koşullarda, inceleme sürecinde olan UİHK kendi ulusal bağlamında bu durumun neden böyle olduğu hakkında yeterli bilgi sunmalıdır. Bu bilgi, ulusal düzeyde bağımsızlığın ve görev güvencesinin sağlanması için verilen güvenceler ile insan hakları sorunlarına ilişkin kritik analizler yapabilme becerisiyle birlikte değerlendirilecektir.

Bu korumaların mutlak olmadığının ve UİHK üyelerinin veya personelin resmi yetkilerini kötüye kullandığı veya kötü niyetle hareket ettiği durumları kapsamadığının anlaşılması

gerekmektedir. İyi tanımlanmış koşullarda, yasama organı gibi demokratik yollarla seçilmiş sorumlu bir makam, UİHK'nın bu korumasını adil ve şeffaf bir sürece uygun olarak kaldırma yetkisine sahip olmalıdır.

Paris Prensipleri'nden alıntı

B. Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri

3. *Ulusal kurumun üyelerine, olmaması halinde gerçek bir bağımsızlıktan söz edilmesi mümkün olmayacak görev güvencesini sağlamak amacıyla, atamaları görev süresini belirten resmi bir kararla yapılır. Kurum üyeliğinin çoğulculuğu sağlanmak koşuluyla bu görevlendirme yenilenebilir.*

C. Çalışma Yöntemi

Çalışması çerçevesinde, ulusal kurum:

a. Hükümet tarafından sunulan veya bir üye ya da dilekçe sahibinin teklifi üzerine daha üst makama sevk olmadan gündemine aldığı, kendi yetki alanına giren her meseleyi özgürce mütalaa eder.

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.4. UİHK personelinin işe alınması ve idamesi

UİHK'lar yasal olarak personel yapısını ve UİHK'nın görevlerini yerine getirmede ihtiyaç duyulan becerileri ve uygun diğer kriterleri (örneğin, çoğulculuğu arttırmak için) belirleme ve ulusal hukuka uygun bir şekilde personelini seçme yetkisine sahip olmalıdır.

Personel, çoğulculuğu ve UİHK'nın görevlerini yerine getirebilmesi için gereksinim duyulan becerilere sahip bir personel komposizyonunu sağlayacak şekilde açık, şeffaf ve liyakata dayalı bir seçim süreciyle işe alınmalıdır. Bu tarz bir süreç, Kurumun bağımsızlığını ve etkinliğini ve toplumun Kuruma güvenini arttıracaktır.

Paris Prensipleri'nin getirdiği temel şart UİHK'nın hükümet müdahelesinden bağımsız bir şekilde faaliyet göstermesi ve bu şekilde algılanmasıdır. SCA bu şartın yalnızca UİHK'nın gerekli beceriye ve deneyime sahip kamu görevlilerini işe alma yetkisiyle sınırlandırılamayacağını vurgulamaktadır. Ancak, işe alma süreci her zaman herkese açık, şeffaf, liyakata dayalı ve tamamen UİHK'nın takdir yetkisinde olmalıdır. Bir UİHK'nın hükümet tarafından atanan personeli kabul etmesi gerektiğinde ve özellikle de bu durum UİHK'nın en üst düzeyindekileri de kapsadığında, Kurumun bağımsız faaliyet gösterme kapasitesi sorgulanmaktadır.

UİHK'ya, görevlerini yerine getirebilecek gerekli niteliklere ve deneyime sahip personeli istihdam etme imkânı verecek yeterli kaynak verilmelidir. Bu tür kaynaklar, maaş düzeyleri, istihdam şartları ve koşulları bakımından diğer bağımsız devlet kurumlarına eşdeğer olmalıdır.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin B.2 maddesine göre bir UİHK'nın "*hükümetten bağımsız olması için kendi personeline sahip olması*" amacıyla yeterli bütçesi olmalıdır. Alt komite bu maddeyi şu şekilde yorumlamaktadır:

(i) UİHK'lar liyakata dayalı yazılı işe alma kılavuzuna göre ve yayımlanmış kriterleri kullanarak şeffaf bir seçim süreci yoluyla kendi personelini işe alma yetkisine yasal olarak sahip olmalıdır.

(ii) UİHK'lar kurumun görevlerini yerine getirebilecek nitelikte ve deneyimde personeli işe alabilmesine ve çalıştırmasına izin verecek kadar kaynağa sahip olmalıdır. Bunlara ek olarak bu kaynaklar, maaş düzeyleri, istihdam şartları ve koşulları bakımından diğer bağımsız devlet kurumlarına eşdeğer olmalıdır.

SCA, bu şekilde Paris Prensipleri'nin B.2 maddesindeki şartların yerine getirilmesinin, UİHK'nın bağımsız ve etkin bir şekilde faaliyet göstermesinin sağlanmasında temel olduğunu kabul etmektedir. UİHK'nın kendi personelini işe almak için yeterli kaynağının

olmadığı veya yasal yetkisinin bulunmadığı, özellikle de üst düzey personelin Yürütme tarafından atandığı durumlarda, kurumsal bağımsızlık ilkesi zarar görmektedir.
UİHK'nın kendi personelini alma yetkisindeki kısıtlamalar veya hükümet organları tarafından atanan personeli çalıştırma veya kabul etme şartları, istisnai veya amacına uygun koşullar hariç, kurumun gerçek ve algılanan bağımsızlığını etkiler ve kendi ilişkilerini, hükümet müdahalesi olmaksızın özerk bir şekilde yürütme becerisine ket vurur. Bu durum, özellikle, UİHK'nın kültürünü yönlendiren ve besleyen üst düzey personelin görevlendirildiği durumlarda şiddetlenmektedir.

SCA, bu şartın bir UİHK'nın gerekli beceriye ve deneyime sahip bir kamu görevlisini işe alma yetkisinin sınırlandırılması olarak görülmemesi gerektiğini vurgulamakta ve aslında UİHK içinde bu tarz becerilerin özellikle gerekli olduğu belirli pozisyonların olabileceğini tanımaktadır. Ancak, bu tarz pozisyonlarda işe alma süreci her zaman herkese açık, anlaşılır, şeffaf, liyakata dayalı ve tamamen UİHK'nın takdir yetkisinde olmalıdır.

Paris Prensipleri'nden alıntı

B. Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri

2. *Ulusal kurum, etkinliklerini sorunsuz şekilde gerçekleştirebileceği altyapıya, özellikle de yeterli mali kaynağa sahip olmalıdır. Bu mali kaynağın amacı, kurumun Hükümetten bağımsız olmasını ve bağımsızlığını etkileyebilecek bir mali kontrole konu olmaması için kendi personel ve tesislerine sahip olmasını sağlamaktır.*

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.5. Darbe veya Olanağanüstü hallerde UİHK'lar

Darbe veya olağanüstü hallerde, UİHK'nın yüksek düzeyde ihtiyatlı ve bağımsız bir şekilde ve görevlerine tam bir uygunluk içinde olması beklenmektedir. UİHK'lardan, her koşulda ve istisna olmaksızın insan haklarına ve demokratik ilkelere saygıyı geliştirmesi ve hukukunun üstünlüğünü güçlendirmesi beklenmektedir. Bu durum, çatışma veya olağanüstü hal durumunda, acil insan hakları ihlallerini ele almak için izleme, belgeleme, kamuya açık bildiriler yayınlama ve medya aracılığıyla düzenli ve ayrıntılı raporlar yayınlamayı içerebilir.

GEREKÇE

Paris Prensipleri bir UİHK'nın ülkesinin olağanüstü hal veya darbe yaşaması durumunda nasıl davranması gerektiğine dair açıkça yol göstermemektedir. Ancak, Paris Prensipleri'nin A.1 maddesi açıkça belirtmektedir ki UİHK'ların insan haklarını geliştirme ve koruma sorumluluğu bulunmaktadır. Dahası, Paris Prensipleri'nin A.3 maddesine göre UİHK'nın yetki ve görevleri şunları kapsamaktadır:

- İnsan hakları ihlallerini raporlamak (Paris Prensipleri A.3.(a) (ii)- (iii));
- Hükümetin eylemlerini veya eylemsizliğini izleme ve raporlama (Paris Prensipleri A.3(a)(iv)); ve
- İnsan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin her türlü konuda görüşlerini yayımlamak (Paris Prensipleri A.3(a)). Bu sorumluluk ayrıca, Paris Prensipleri'nin kurumun görüşlerini ve tavsiyelerini kamuoyuna doğrudan doğruya veya basın aracılığıyla bildirmesine yer veren C(c) maddesinde de yer almaktadır.

Olağanüstü koşulların etkileri her özgül durumda farklılaşsa da, SCA bu koşulların her zaman uluslararası insan hakları standartlarında tanınan haklara, özellikle de kırılgan gruplar üzerinde çok büyük etkisi olduğunun farkındadır. Barış ve güvenliğin bozulması hiçbir şekilde UİHK'nın ilgili yükümlülüklerini geçersiz kılamaz veya azaltamaz. Karşılaştırılabilir diğer durumlarda olduğu gibi bu yükümlülükler belirli zorlukların yaşandığı zamanlarda çok daha fazla pratik önem kazanmaktadır. Böylesi şartlarda, insan haklarının korunması daha da önemli hale gelir ve UİHK'lar kişilerin insan hakları ihlallerinin çözümü için erişilebilir ve etkili yollara sahip olmasını sağlamak zorundadır.

Bağımsız ve tarafsız organlar olarak ulusal kurumlar, insan hakları ihlallerinin derhal, ayrıntılı ve etkili bir şekilde incelenmesinde özellikle önemli bir rol oynarlar. Bu nedenle, UİHK'lardan istisna olmaksızın her durumda insan haklarına ve demokratik ilkelere saygının yerine getirilmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması ve hukukun üstünlüğünü güçlendirmesi beklenmektedir. Bu, kamuya açık bildiriler yayımlamayı ve acil insan hakları ihlallerinin giderilmesi için zamanında ve medya aracılığıyla düzenli ve ayrıntılı raporlar yayımlamasını içerebilir.

Yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için ulusal kurumun görevlerini yerine getirirken oldukça ihtiyatlı ve bağımsız olması gerekmektedir. SCA, ilgili UİHK'nın, kendi yetki

alanı dahilindeki her bir kişinin insan hakları için mümkün olan en büyük korumayı sağlamak için elindeki mevcut kaynakların en üst düzeye çıkarılması için ne ölçüde adım attığını inceleyecektir.

Paris Prensipleri'nden alıntı

A. Yetki ve Sorumluluklar

1. *Bir ulusal kurum insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin yetkilerle donatılır.*

3. *Bir ulusal kurum, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki sorumluluklara sahiptir:*

   a. *Hükümet, parlamento ya da diğer yetkili bir makama, ilgili makamın talebi üzerine veya bir konuyu daha üst merci tarafından gönderilmeksizin inceleme yetkisini kullanarak, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili herhangi bir konu hakkında, tavsiye niteliğinde görüş, tavsiye, teklif ve rapor sunmak; ulusal kurum bunu kamuya duyurmaya karar verebilir; ulusal kuruma mahsus diğer görevlerin yanı sıra bu görüş, tavsiye, teklif ve raporlar aşağıdaki alanlarla ilintili olacaktır:*

…

ii. Ele almaya karar verdiği her türlü insan hakkı ihlali durumu.

iii. İnsan haklarının ulusal düzeydeki durumu konusunda genel olarak ve daha özel konulara ilişkin raporlar hazırlamak.

iv. Hükümetin dikkatini ülkenin herhangi bir yerinde gerçekleşen insan hakkı ihlali durumlarına çekmek ve bu tür durumlara son verecek girişimler için tekliflerde bulunmak, gerekmesi halinde hükümetin duruşu ve tepkisi konusunda görüş açıklamak.

…

C. Çalışma Yöntemi

Çalışması çerçevesinde, ulusal kurum:

…

c. Özellikle kendi görüş ve önerilerini duyurmak amacıyla, doğrudan ya da her tür basın organı aracılığıyla kamuoyuna seslenir;

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.6. Ulusal güvenlik gerekçesiyle UİHK'ların yetkilerinin sınırlandırılması

UİHK'nın görev kapsamı ulusal güvenlik nedeniyle kısıtlanabilir. Bu sınırlandırma doğası gereği Paris Prensipleri'ne aykırı olmasa da, kısıtlamalar nedensiz veya keyfi olarak uygulanmamalı ve yalnızca kanuni prosedüre göre uygulanmalıdır.

GEREKÇE

Paris Prensiplerinin A.2 maddesine göre bir UİHK'nın "*mümkün olduğunca geniş yetkileri*" olmalıdır. Prensiplere tam bir etkinlik kazandırılması için SCA bu maddenin en geniş anlamda anlaşılmasını tavsiye etmektedir. Yani, UİHK'ın görevi toplumu, askeri personel, polis ve özel güvenlik güçleri dâhil, kamu otoritelerinin eylemlerinden ve ihmallerinden korumaktır. İnsan hakları üzerinde potansiyel olarak çok büyük etkisi olan bu tür kamu otoritelerinin UİHK'nin görev alanının dışında bırakılması kurumun güvenirliğini azaltabilir.

UİHK'lar ülkedeki insan hakları durumunu analiz ederken hangi devlet görevlisinin sorumlu olduğundan bağımsız olarak bütün insan hakları ihlali iddialarını tam olarak araştırma yetkisine sahip olmalıdır. Bu, kamuya ait herhangi bir tesisi, belgeyi, ekipmanı ve varlığı önceden yazılı bildirimde bulunmadan teftiş etmek ve incelemek için önceden haber verilmeden ve engellenmeden erişime sahip olmayı içermelidir. Ulusal kurumun bu tür bir araştırma yapma yetkisi ulusal güvenlik gerekçesiyle sınırlandırılmış olsa da bu kısıtlamalar nedensiz veya keyfi olarak uygulanmamalı ve hukuka uygun olarak yapılmalıdır.

Paris Prensipleri'nden alıntı

A. Yetki ve Sorumluluklar

2. Ulusal kuruma, olabildiğince geniş bir görev alanı, oluşumunu ve yetki alanını belirleyen anayasal ya da yasal bir metinde açık şekilde verilir.

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.7. UİHK'ların yönetsel düzenlemeleri

Bir UİHK'nın bağımsız bir devlet kurumu olarak sınıflandırılması, raporlama, işe alma, bütçe ve hesap verme dâhil olmak üzere belirli uygulamaların düzenlenmesinde önemli bir sonuç doğurmaktadır. Bir devlet, devlet kurumlarının kamu fonlarını kullanırken düzgün bir şekilde hesap vermesi için yeknesak kurallar veya düzenlemeler geliştirdiyse, bu tür kuralların veya düzenlemelerin UİHK için kullanılması, bunlar UİHK'nın rolünü bağımsızca ve etkin bir şekilde yerine getirme becerisini tehlikeye atmıyorsa, uygun görülmektedir.

UİHK'nın tabi olduğu idari gereklilikler açık bir şekilde tanımlanmalı ve diğer bağımsız devlet kurumlarına uygulananlardan daha fazla külfet getirmemelidir.

GEREKÇE

Paris Prensipleri'nin B.2. maddesine göre bir UİHK'nın yeterli bütçeye sahip olması bağımsızlığının garanti altına alınması için gereklidir. Bu bütçenin amacı "*hükümetten bağımsız olmak ve bağımsızlığını etkileyebilecek finansal kontrol altına girmemek*"tir. Ancak, bu tarz bir madde kamu kurumlarının finansal hesapverebilirliği için çıkartılan kanunların uygulanmasının sınırlandırılması amacını taşımamaktadır.

Bir UİHK'nın idaresinin belirli yönlerinin Hükümet tarafından düzenlendiği durumlarda bağımsızlık ilkesine saygıyı sağlamak için, SCA, bu düzenlemenin UİHK'nın rolünü bağımsız ve etkili bir şekilde yerine getirme yeteneğini riske atmaması gerektiğine dikkat çeker.

Bu nedenle, Devletin aşağıdakileri teşvik etmek için genel düzenleyici şartlar getirmesi uygun olabilir:

- Adil, şeffaf ve liyakata dayalı seçim süreçleri,
- Kamu fonlarının uygun bir şekilde kullanılması, veya
- İşlevsel hesapverebilirlik

Ancak bu tür düzenlemeler UİHK'nın yasal olarak tanınan faaliyetlerini yürütmeden önce hükümet onayı almasını gerektirecek şekilde genişletilmemelidir; çünkü bu kurumun bağımsızlığını ve özerkliğini tehlikeye atabilir. Böyle bir uygulama UİHK'nın bağımsız ve özgür bir şekilde işlev göstermesi gerekliliğiyle çelişmektedir. Bu nedenle, Hükümet ile UİHK arasındaki ilişkinin hükümetin orantısız bir müdahalede bulunmasından kaçınmak için açıkça tanımlanması önemlidir.

Paris Prensipleri'nden alıntı

B. Oluşum, Bağımsızlık ve Çoğulculuğun Garantileri

2. *Ulusal kurum, etkinliklerini sorunsuz şekilde gerçekleştirebileceği altyapıya, özellikle de yeterli mali kaynağa sahip olmalıdır. Bu mali kaynağın amacı, kurumun Hükümetten bağımsız olmasını ve bağımsızlığını etkileyebilecek bir mali kontrole konu olmaması için kendi personel ve tesislerine sahip olmasını sağlamaktır.*

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.8. UİHK'ları Ulusal Önleme ve Ulusal İzleme Mekanizması olarak değerlendirme

Bir uluslararası insan hakları belgesi çerçevesinde bir UİHK'nın ulusal önleme mekanizması (UÖM) veya izleme mekanizması olarak veya bunların bir parçası olarak tayin edildiğinde SCA başvurucunun [bu] işlevlerini Paris Prensipleri'ne uygun bir şekilde yerine getirdiğini gösteren yeterli bilgi sunup sunmadığını değerlendirmektedir.

UİHK'ya verilen özel rollere ve fonksiyonlara bağlı olarak bu değerlendirmeyi yaparken SCA aşağıdakileri göz önünde bulunduracaktır:

- Resmi ve yasal olarak görevin verilip verilmediği;
- Yetkilendirmenin, uluslararası belgede yer alan ilgili tüm hakların desteklenmesi ve korunmasını kapsayacak şekilde uygun bir biçimde tanımlanıp tanımlanmadığı;
- UİHK personelinin uygun beceri ve uzmanlığa sahip olup olmadığı;
- UİHK'ya ek ve yeterli kaynak sağlanıp sağlanmadığı;
- UİHK'nın ilgili uluslararası belgede öngörülen ilgili tüm rol ve işlevleri etkin bir şekilde üstleneceğine dair kanıt olup olmadığı. İlgili belgeye ve ulusal insan hakları kurumunun görevine bağlı olarak, bu tür faaliyetler izleme ve araştırma, hükümete yapıcı ve / veya eleştirel tavsiyelerde bulunma ve özellikle insan hakları ihlalleri iddiaları hakkındaki tavsiyelerini ve bulgularını sistematik olarak takip edilmesini içerebilir.[1]

SCA, uygun gördüğü hallerde, ilgili sözleşme organı tarafından geliştirilen her türlü kılavuzu göz önünde bulundurabilir.[2]

GEREKÇE

Son yıllarda uluslararası insan hakları belgeri, Taraf Devletleri, bu belgenin hedeflerini izleme ve teşvik etme yükümlülüğü olan kurumları oluşturma veya mevcut bir yerel kurumu (veya kurumları) görevlendirme gerekliliğini getirmeye başlamıştır.

Bu uluslararası belgeler, çoğunlukla, UÖM veya izleme mekanizmaları olarak adlandırılan ilgili yerel kurum veya kuruluşlar tarafından yürütülecek özel roller ve işlevleri belirtmektedir.

---

[1] İşkence ve diğer zalimane, insalıkdışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya karşı sözleşmenin seçmeli protokolü kapsamındaki ulusal önleme mekanizmaları bakımından, III. Bölümünün 13-17 nci maddelerine ve ana sözleşmede korunan haklara bakınız. Engelli Hakları Sözleşmesi kapsamındaki ulusal izleme mekanizmaları konusunda 3, 4, 31, 32, 33 ve 35 inci maddelerde belirtilen ilkeler ve fonksiyonlar ile 3-30 uncu maddelerde korunan haklara bakınız.

[2] İşkence ve diğer zalimane, insalıkdışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya karşı sözleşmenin seçmeli protokolü kapsamındaki ulusal önleme mekanizmaları bakımından İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi tarafından geliştirilen **Preliminary Guidelines for the Ongoing Development of National Preventive Mechanisms** belgesine ve birinci yıllık raporunun (Şubat 2007-mart 2008) 24-29 uncu paragraflarına bakınız. Ref: (CAT/C/40/2).

Buna karşılık olarak Devletler genel olarak UİHK'yı ulusal önleme veya izleme mekanizması olarak veya bunların bir parçası olarak görevlendirmeyi tercih etmektedir. Bunu yaparak devletler UİHK'nın bu belgelerdeki hakların korunmasında ve güçlendirilmesinde öncelikli bir role sahip olacağının sinyalini vermektedir.

Bir UİHK'nın bu işlevleri Paris Prensipleri'ne uygun bir şekilde yürütüp yürütmediğini değerlendirirken SCA, UİHK'nın bağımsız ve etkin bir işleve sahip olma kapasitesi üzerinde etkisi olacak bir dizi faktörü göz önünde bulunduracaktır. Belirli bir yasal yetkinin gerekliliği ile ilgili olarak, bu, UİHK'nın mevcut görevinin kapsamına ve UÖM veya izleme mekanizması olarak kendisine atfedilen ek rollerin ve fonskiyonların kapsamına bağlı olabilir. Belirli yetkilerin, örneğin alıkonulma yerlerine girme, izleme, inceleme ve raporlama gibi özel yetkilerin önerildiği ve bunların UİHK'nın hâlihazırda mevcut olan yetkilerinin ötesine geçtiği durumlarda, UİHK'nın rolünü etkin ve müdahale olmaksızın yerine getirmesini sağlamak için daha açık bir şekilde tanımlanmış bir yasal görevlendirme gerekebilir.

Değerlendirmeyi gerçekleştirirken, SCA ayrıca ilgili sözleşme organı tarafından geliştirilen herhangi bir rehberi de dikkate alacaktır. Ancak SCA, kendi rolünün bir UİHK'nın Paris Prensipleri'ne uygunluğunun değerlendirmesini yapmak iken ilgili sözleşme organının UÖM veya izleme mekanizmasının dayandığı ilgili uluslararası belgeye uygunluğunu değerlendireceğini not etmektedir. İlgili sözleşme organı tarafından geliştirilen rehberler genel olarak, UÖM veya izleme mekanizması olarak görevlendirilebilecek çok fazla çeşitte kurum için hazırlanmıştır ve her zaman doğrudan UİHK'ya uygulanamayabilir.

<u>Paris Prensipleri'nden alıntı</u>

A. Yetki ve Sorumluluklar

3. *Bir ulusal kurum, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki sorumluluklara sahiptir:*
    a. *Hükümet, parlamento ya da diğer yetkili bir makama, […] insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili herhangi bir konu hakkında, tavsiye niteliğinde görüş, tavsiye, teklif ve rapor sunmak; […] ulusal kuruma mahsus diğer görevlerin yanı sıra bu görüş, tavsiye, teklif ve raporlar aşağıdaki alanlarla ilintili olacaktır:*
        ii. *Ele almaya karar verdiği her türlü insan hakkı ihlali durumu.*
    b. *Ulusal mevzuat ve uygulamalarla, devletin taraf olduğu uluslararası insan hakları belgelerinin uyumlaştırılmasını ve etkili uygulanmasını geliştirmek ve sağlamak.*
    c. *Yukarıda belirtilen belgelerin onaylanmasını veya bu belgelere katılmayı teşvik etmek ve bunların uygulanmasını sağlamak.*
    d. *Sözleşme yükümlülükleri gereğince Birleşmiş Milletler organları ve komitelerine ve bölgesel kurumlara sunulması istenen raporlara katkı sağlamak, gerektiği durumlarda bağımsızlıklarının gereklerine uygun olarak konu hakkında görüş bildirmek.*

e. *Birleşmiş Milletler ve Birleşmiş Milletler sistemi içerisindeki diğer tüm örgütlerle, bölgesel kuruluşlar ve diğer ülkelerin insan haklarının geliştirilmesi ve korunması alanlarında yetkili olan ulusal kurumlarıyla işbirliği yapmak.*

…

2. Paris Prensipleri'ne uygunluğu doğrudan arttıran uygulamalar

G.O. 2.9. UİHK'ların yarı yargısal[3] yetkisi (bireysel başvuru alma)

Bir UİHK, insan hakları ihlali iddialarına ilişkin başvuru alma, karar verme ve/veya uzlaştırma yetkisine sahipse, görevini yeterli bir şekilde yerine getirebilmesi için gerekli fonksiyonlara ve yetkilere sahip olmalıdır.

Görevine bağlı olarak bu tür yetki ve fonksiyonlar aşağıdakileri içerebilir:

- Kendi yetki alanındaki hem kamu hem de özel kuruluşlara karşı başvuru alabilme;
- Rıza verildiğinde mağdur olduğu iddia edilen kişiler adına başvuru yapan kişilerden başvuru alabilme;
- Resen inceleme başlatabilme;
- Delil ibrazı alma ve tanık dinleme, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerleri ziyaret etme dâhil olmak üzere şikâyetleri inceleme olanağı;
- Başvurucuyu başvuruda bulunduğu için misillemeye maruz kalmaktan koruma becerisi;
- Tanıkları, bir başvuruyla ilgili kanıt sunduğu için misillemeden koruma becerisi;
- Alternatif bir uyuşmazlık çözüm süreci yoluyla şikâyetin dostane ve gizli bir şekilde çözümlenmesi;
- Başvuruları bağlayıcı bir kararla çözme becerisi;
- Bulgularını karar vermesi için hukuk mahkemelerine veya ihtisas mahkemelerine gönderme becerisi;
- Kendi görev alanına girmeyen veya mütedahil yargı kapsamında olan başvuruları uygun bir karar verme organına iletebilme;
- Başvuruların çözümü konusundaki kararlarının yargı sistemiyle uygulanmasını talep etme becerisi;
- Başvuruların çözümüne ilişkin kararlarının uygulanmasını takip etme ve izleme becerisi; ve
- Bir başvurunun insan haklarının yaygın veya sistematik bir şekilde ihlal edildiğine dair kanıt sağladığı durumlarda bulgularını hükümete gönderme becerisi.

Başvuru alma görevini yerine getirirken UİHK başvuruların adil, şeffaf, etkin, süratli ve tutarlı bir şekilde ele alınmasını sağlamalıdır. Bunu sağlamak için UİHK:

- Kurum binasının, personelinin, uygulamalarının ve prosedürlerinin haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler ve temsilcileri için erişilebilirliğini kolaylaştırmalıdır;
- Başvuru inceleme sürecinin yazılı olmasını ve bunların yayımlanmasını sağlamalıdır.

[3] Paris Prensipleri'nde ifade edildiği şekilde "quasi-jurisdictional competence" kavramının bir çeviri hatası olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle de kavramın "quasi-judicial competence" (yarı yargısal yetki) olarak anlaşılması gerekmektedir ve kavram UİHK'nın başvuru inceleme görevine ve bu yetkiyle ilişkili işlevlerine ve yetkilerine atıfta bulunmaktadır.

GEREKÇE

Paris Prensipleri UİHK'ya insan hakları ihlalleri kapsamında kişi veya gruplardan başvuru veya dilekçe alma görevi verilmesini gerektirmemektedir. Ancak, böyle bir görev verildiğinde Paris Prensipleri bazı fonskiyonların bu kurumlara verilmesini önermektedir. Özünde UİHK'ların başvuruları toplumun kolaylıkla erişebileceği bir süreç yoluyla adil, hızlı ve etkin bir şekilde ele alması beklenmektedir. UİHK'lar başvuru inceleme ve bulgularını yetkili makamlara iletmekle yetkilendirilebilirler. UİHK'lar, ihlal iddiasına muhatap kurumları ele alma yetkisine ve yargı yoluyla kararlarına uyulmasını istemeye yetkili olabilir.

Paris Prensipleri'nden alıntı

Yarı Yargısal Yetkilerle Donatılmış Komisyonların Statüsüne İlişkin Ek İlkeler

Bir ulusal kurum, bireysel durumlara ilişkin şikayet ve dilekçeleri dinleme ve değerlendirmekle yetkilendirilebilir. Vakalar kurumun önüne; bizzat bireyler, temsilcileri, üçüncü kişiler, sivil toplum örgütleri, sendikalar veya temsil gücüne sahip diğer örgütlerce getirilebilir. Bu gibi durumlarda, komisyonların diğer yetkilerine ilişkin yukarıda belirtilen ilkeler de göz ardı edilmeden, onlara verilen işlevler aşağıdaki ilkelere dayandırılabilir:

a. *Uzlaştırma yoluyla veya yasayla çizilmiş sınırlar dahilinde bağlayıcı kararlar veya gerektiğinde gizlilik esasına dayalı olarak dostane çözüm aramak;*

b. *Dilekçe sahibini hakları, özellikle kendisine uygun giderim yolları konusunda bilgilendirmek ve onun bu yollara erişimini güçlendirmek;*

c. *Tüm şikayet veya dilekçeleri dinlemek veya yasayla belirlenen sınırlar çerçevesinde bunları yetkili diğer makamlara yönlendirmek;*

d. *Özellikle haklarını aramak için başvuruda bulunan kişilerin karşılaştıkları güçlüklere zemin hazırlaması durumunda, yetkili makamlara özellikle yasalarda, diğer düzenlemelerde ve idari uygulamalarda değişiklik ve reform teklifinde bulunma yoluyla tavsiyelerde bulunmak.*

***

Cenevre, Şubat 2018